

ŽIVOTOPIŠ

TETY

ANĚŽKY

Anežka Kyasová, rozená Hudcová

* 4.12.1886 Uhřice, + 2.5.1965 Brno

Životopis tety Anežky

Název je jen na papírovém obalu sešitu, zřejmě dopisován dodatečně jinou rukou. Na předposlední stránce textu je datování 19.3.1960. Životopis psala teta rukopisem v nelinkovaném sešitě s tvrdými deskami formátu A4, od strany 8 pouze po pravé straně. Stránky až po str. 99 jsou číslovány tužkou v pravém horním rohu. Občas jsou zřejmě dodatečné poznámky i na protější čisté stránce, tyto texty jsou uvedeny v přepisu na číslované stránce uvnitř rovných závorek /xxx/. Text je přepisován bez jakýchkoliv změn.

Karel Hudec, březen 2011

Originál je majetkem Anežčiny neteře Dáši Hrivnákové, Jelačičova 2, Bratislava, dcery Anežčiny sestry Anny (Andy) Štammové, roz. Hudcové.

1

Narodila jsem se 4. prosince 1886 v Uhřicích čís. 79 u Žarošic. Podle křestního listu křtili mě hned 5. prosince v Dambořicích. V zimě a do kopce! Pan farář prý mě přivítal: co žádáš Mikuláško ?“ Maminka chtěla Mařenku, také byl hned 8. prosince mariánský svátek, tak proto Marie a po kmotřence Anežka. Tak mi říkali Mařenka, později Mařka, tatínek mi říkal Enka a to až do doby, kdy jsem měla chodit do školy. Na výtahu z matriky bylo zjištěno, že mám napřed Anežka a při dotazu na faře, musili by prý kmotři dosvědčit přísězně, že to řekli obráceně. Kmotři se mezitím odstěhovali do Ameriky, tak zůstalo při Anežce. Byla jsem druhá v řadě mých sourozenců, bylo nás 11. První byl František, skoro o 2 roky starší, narodil se 31. března 1885. Tento Francek byl miláčkem stařečka Františka Hudce, otce tatínka. Ze mě měla radost stařenka Anna, tatínkova matka, hlavně že jsem nebyla „zerzavá“. Sama měla krásné zlaté vlasy, bílou pleť a do stáří (77) pěknou růžovou barvu obličej. Za své vlasy se styděla a nosila šátek utažený až do čela. I její sestra Eva byla ryšavá a měla na rukou píhy jako „grécary“. To byla veliká parádnice, a

2

v seknici nastláno peřin až ke stropu a krásné vyšívané plachty. Moc mě ta tetička dycky líbaly a já sem k nim nerada šla. Měla jen dva chlapce Karla a Josefa, jmenovali se Šmudloví, když dospěli, změnili si jména, Karel na Slabák a Josef na Jarýn. To jsme bydleli s tatínkovými rodiči. Stařeček František Hudec byl silný, černovlasý s modrýma očima. Až do stáří (76) měl vlasy černé, na krku zastřižené rovno. Jeho matka prý byla něm. původu, rád se němčinou blýskl a stařenku proháněl. Byl vdovcem, když si bral stařenku. I já si pamatuji z pozdější doby, jak „Hanča“ musela poslouchat. Musela mu nahřívát košili, když se oblékal (pod paždí nebo pod koleny) a všecko dobré bylo pro něj. Stařenka ze zabijaček moc neužila, stěžovala si na „hlísty“. Ale byla to silná, vysoká žena, nohy statné, měla přezdívku „patatá Hudcovka“. Byla velmi hodná, byla by se rozdala. Rozuměla bylinám, škoda, že jsem tehdy neměla ten rozum. Když řádila cholera, celou dědinu cho –

3

dila ošetřovat. Říkali lidé o jejích nohách: „tam bude chlapců“, a zatím tam byl jen jeden: můj tatínek. Stařenka byla zbožná, chodila na pouti, mnohokrát byla ve Vamberčicích a tatínek se narodil, když byla na pouti v Žarošicích. Tatínek byl sám, ale jaký, vysoký (škoda že nevím kolik), ale míval „extrovní“ boty jako voják i oblek největší velikosti. A po stařence, dobrý člověk. Stařeček rád filosofoval, uměl to se „židy“, když chodili „handlem“ a sousedovi, krčmáři, židovi „Vajglovi“ (jmenoval se Veichselbaum) dovedl vymáhat u dlužníků penízky. Jistě za to padla nějaká ta „slza“. Zvlášť zbožný nebyl, ale povinnosti konal. Když už celá dědina byla u „správy Boží“, poslední neděli se hnal starý Hudec do Žarošic. To všichni věděli, že končí velik. (onoční) pov. (innost – dopsáno tužkou). Stařeček „vrchní“ jak jsme mu potom v Brně říkali na rozdíl od „dolního stařečka“ mamínčinýho otce, byl veliký vinař. Ve vinohradě „Veselé“ pěstoval několik druhů, jak vím z dob, kdy nám do Brna vozil ohromný koš, který na zádech v plachtě táhl po silnici do Slavkova na vlak. Byla toho potom plná vana. Jezdil s tím rád, už pro ty brněnské dobroty: párky.

4

Vidím v duchu, jak si stařeček poliboval a mastné prsty olízl. Uzenka stála 4 krejcare (8 halířů) a za 25 kr. jich bylo 8. My jsme v té době potřebovali 9 uzenek k večeři, tak jsme musely říct u uzenáře „za 25 kr. uzenky a ještě jednu. I tvarůžky byly ve „velkém“ lacinější, to jsem ve 4. třídě šk. chodila ze Starého Brna na Orelskou (Orlí) vedle brány, tam byly malé obchůdky a bylo za „šesták“ (20 halířů) 16 tvarůžků. Jednou ten šestnáctý jsem hned za dveřmi obchoduji snědla „od cesty“ a v tom potkám svoji učitelku. Zastavila mě, zčervenala jsem. A za čas, když jsme četly ve škole článek „Silný Ctibor“, kde bylo, že Ctibor rozmáchl oblázek jako homolku, učitelka Lazarová povídá: „To Hudcová ráda homolky“, já jsem se

hrozně styděla. Byla jsem v celém mládí ostýchavá. – Ale to jsem moc přeskočila – Tatínek Martin Hudec, chodil s maminkou do školy, jednotřídky, byl o 2 léta starší, narodil se 6. listopadu 1860. Už ve škole je dávaly dohromady, maminka byla nadaná. Vyřečná, do školy chodila ráda. Do své smrti, (a zemřela, když jí bylo 89 roků) vzpomínala na svého učitele s láskou a vděčností. Jmenoval se

5

Kajetán Skalický. Byl na svou dobu vzdělaný a dobrý učitel a dobrý Čech. Když učitel byl při nějakém pohřbu, maminka měla na stupínku dávat pozor a zapisovat, kdo zlobil. I tatínka prý kolikrát zapsala, ale prý to psávala obráceně: Ceduh nitram“. Ani si nedovedu představit že by tatínek byl nějak nedobrý. Jaký to byl dobrý člověk, trpělivý, pracovitý ! A hodný syn. Omlouval svého otce a před námi dětmi kryl jeho slabost „Slováků“. Moc stařeček utrácet nemohl, ale na skleničku na Silničnou (Štrosndorf) k Volgemutům přeci zabrousil. Uhřice jsou v dolině a k silnici do Hodonína nejkratší je jít „huličků“. Stařeček mě 1^{1/2} roční vzal do „chůvky“ na záda a než to maminka zpozorovala, zmizeli. To maminka prý se strachem vyhlížela, aby stařeček se mnou nespádl do úvozu, protože šel po vrchu chodníkem. – Tatínek musel jako kluk hodně doma zastat, jezdil s kravou a brzy ke dvoru k dobytku. Uhřický dvůr (Lichtenštejnský) byl hned u dědiny, blízko pole „Žabáku“. Když jsem

6

jezdila ke stařečkům na prázdniny, stavěl se „nový dvůr“ je tam teď na blízku železniční zastávka „Uhřice – Násedlovice“. Tam na pozemcích blízko Lhotě a Podolku, které maminka dostala věnem, jsme přihlíželi ve žních jak se „Nový dvůr“ staví, také tam nedaleko byl památný strom, pod nímž byla schůzka tří císařů: Napoleon, František I. rak. a car Alexandr. – Tatínek měl zvířata rád. A ptáčky ! Říkali mu „Novotňáček“. To tuším stařečkova sestra si vzala Novotného, byla prý to rodina jednoduchá (jedli dřevěnými lžicemi, které si sami zrobili) a těch ptáčků ! Jen že tatínek neměl na ptáky moc času. To zálibu v holubech a ptáčcích zdědil nejstarší můj bratr, Frantík. Vždycky i v Brně později pěstoval holuby a nejmíc, když se jako mladý učitel v té zálibě sešel se svým šéfem řídicím, jako na Vranově, první rok svého působení s říd. Zhánělem. Jako učitel v Brně pěstoval kanárky a měl ještě 15 těch zpěváčků, když

7

krátkou dobu před smrtí, všichni byli zadušeni. To dcera Věra, učitelka, žehlila, musela do školy, zapoměla vypnout žehličku, bratr ležel v pokoji v horečce, začal stůl doutnat, sousedé ucítili dým, otevřeli, ale kanárce už byli mrtvi. Tatínkovi to Věra už ani neřekla. Nikdy mu nebylo obtížno čistit tolik klecí a ta dobrá duše Ančka, jeho žena, trpělivě to nesla, když se to dělo všecko v kuchyni. Byla to těžká rána pro rodinu, když mladá, musel zemřít.

Moji rodiče byli s tatínkovými rodiči pět let. Muselo to být pro maminku velmi zlé. Byla čistotná a teď nás šest v jedné světnici, stařeček byl veliký kuřák, tak mam. musela často světnici vylíčit. Jak stařečci šli na pole, hned prý větrala a „mazala“ zem. Ta byla hlíněná a mazala se hlínou rozdělanou s plevami. Strop byl trámový. Když mě bylo asi 1^{1/2} roku, zajela či zašla pěšky mam. k svému strýci do Brna, chtěla po něm, aby našel tatínkovi nějaké zaměstnání v Brně. Ten strýc byl mam. tatínka bratr. Jmenoval se Jan Tesařík a byl na

8

Starém Brně „fíró“ u policajtů. Na vojně byl „šarže“. Tento strýc prý moc málo chodil do školy, ale na vojně se naučil psát, číst německy, byl velmi nadaný, jako všichni Tesaříci. Bylo několik bratrů, stařeček můj sdělil grunt, ostatní dostali po 100 zl. Bydleli na blízku Uhřic v Násedlovicích. Tam se už mluvilo „sú, budú“ ač v Uhřicích tak nikdo neřekl. Stařeček se přiženil do Uhřic, ač jako „přespolní“ nebyl od uhřických chlapců rád viděn, když tam chodil za děvčetem. To prý se počítaly dny v týdnu: pondělisko, úterysko, středěnka, čtvrtisko, pátko, sobotěnka, nedělenka. Ve středu, sobotu a neděli chodili chlapci za děvčaty. Tak Josef Tesařík z Násedlovic si vzal Petronilu Adamcovou z Uhřic a zakoupili se tam. Tato

stařenka mě sama o těch dnech pojmenovaných říkala, když jsem k nim jezdila na prázdniny. – Asi 2x byla mam. u strýčka, myslím že vždycky pěšky. Je to asi 7 hodin cesty. Jednou prý šla s „kuřenčáčkama“ a ty na jedné zastávce napájely kuřata všecky tam jedly. Mam. prý si koupila také „párek“. Než přišla domů, věděli už

9

doma, že si koupila „párek“ a stařeček jí nadávali „mlsných“. No mam. vlastně mlsná byla. Měla výborný čich, asi že nikdy nemusila smrkat, dýchala volným nosem a jak vím, „všelicos“ by nebyla jedla. Když nám stařeček vozil tu zabijačku, nejedla jelita a jitrice, až dlouho později se přiznala. Starý kuřák míval ve stáří u nosu kapku ! – No krejčary byly vzácné na venkově. Když jako děvče nesla mam. z Uhřic do Slavkova, a je to 3 hod. cesty, čtvrt „turkyně“ na trh, utržila 40 krejc. = 80 halířů. Ta cesta dlouhá ! Kolikrát jsem ji dělala, když jsem jezdila na prázdniny a jak se „balík“ se šaty pronesl. Dokud byl „vrchní stařeček“ při síle, a jezdila jsem na prázdniny i Frantik, čekal nás u vlaku ve Slavkově, vzal naše uzlíky na hůl přes rameno a to se šlo vesele. Byla jen zastávka v Nížkovicích u „Kramářů“, hospodě u silnice, posila do kopce k „Bílému vlku“. To jsou podnes myslivny u silnice. Pak byla nejkrásnější cesta lesní silnicí, k „Červenému kříži. Po pravé straně bývalo hodně jahod. Když jsme už chodili bez stařečka, vlekli jsme se, bývalo horko, „škola“

10

byla až do 15. července. My jsme chodili na učitelský ústav do cvičení a do měšťanky a tam bývaly prázdniny dřív. Tam za „bílým vlkem“ kolikrát Frantik hodil zavazadlo na zem a lehl si do trávy, tak i já. Vrchní stařenka už měla pro jejich miláčka nějaký mls, schovaly pro něj ze zabijačky uzené, smažily vejce na slanině /i slepici sem tam obětovaly, já u dolních stařečků“ jsem nikdy se tak neměla. Když některá slípka dlouho kvokala a vězení ve sklepě „pod říčic“ nepomáhalo, slibovali jí, že dostane na hlavu petrželí (těšila jsem se !), ale nikdy se tak nestalo. Byli tito stařečci lakomí trochu a ani neradi někomu co půjčili, maminka sama o nich říkala, že se u nich „žádné neovobejde“. Já sama také nerada co půjčuji, ale ani sama si nic nevypůjčuji, kdybych neměla doma sůl, tak jím bezslané./ a v humně měli vzácné ringle. Já jsem bývala u „dolních“ stařečků, maminčiných rodičů. Mým jediným mlsem byly „voškvarky“ v sádle. Ale v humně bývaly, ach dobré ! hrušky makůvky a vždycky obsypaná hrušeň „křehnatky“. Každé ráno byly hrušky pod stromem, spadené přes noc; stařečci byli „v polu“ mne nechali spat, měla jsem na stole hrnek kozího mléka a chleba. Mléko jsem vylila obyčejně prasatům v „krmíku“ do koryta a šla na hrušky. Pak byla před stavením jablon s výbornými jablky, která ještě nebyla zralá, ale moc a moc dobrá. Stařeček to nesměl vidět, že je trháme, ale stařenka mně vždycky pro nějaké vylezla, nebo srazila. Měla jsem a mám dosud ráda (je mi 73 !) ovoce, než je zralé. A ty strýčkovy durancie !

11

To jsem měla u strýčka Francka, maminčiného bratra, který převzal hospodářství, svůj zamilovaný strom, nepříliš vysokou durancii, na níž jak v hnízdečku jsem si hovala a živila se tím ovocem, které se teprv „zapalovalo“, neboť to bylo nějak kolem 1. srpna. „Psinku“ jsem nikdy nedostala, jak se tím děcka strašila. Až asi do mého 17 roku jsem mívala tak pěkné prázdniny. „Dolní“ stařečci si na výměnek koupili pěkný domek, a nechali si několik polí, pokud si to mohli obdělávat. To byl „půllánek“ čtvrt, záповěd, lopata a čtvrt pod kostelem“. Na „lopatě“ byly třešně „uherky“, v „záповědi“ švestky a durancie. Prostředkem „záповědi“ teče potok. V těch místech bývaly prý rybníky, jak nám stařeček vykládal, plavíval tam „za mlada“ koně. Věřil v hastrmana a nedal si říct, tekla prý mu ze šosu voda a stařečka prý tahal za kabát. Byly ty rybníky mezi Uhřicemi a Násedlovicemi. Tento stařeček „dolní“ nejráději nám dětem mně a strýčkovým vykládal jak chodíval na „čekanou“ a na hony na zajíce. Stařeček „sú, budú“ byl vyšší postavy, blondýn,

12

na „vojně“ nebyl, protože měl grunt. To jen jeho 3 bratři a o tom jednom jsem už začala, jak maminka za ním jezdila, aby našel tatínkovi místo. „Dolní“ stařenka, roz. Adamcova Petronila, byla drobná, pěkná, modrooká blondýna. Dorostly jim jen dvě děti, František a moje maminka. Tento „stréček Francek“ nerad chodil do školy, pořád prý to a to a jak pokročila hodina a nešel do školy byl veselý. Zato mam. se nemohla se školou rozejít a ani „úlevu“ nikdy nechtěla, ač po 12. r. mohli rodiče žádat úlevu, mam. chodila do 14.r. Měla pěkné mládí. Říkala, že těžkou práci u nich dělali „chlapi“, tahat vodu ze studně, hnůj, řezat sečku. Když měla pomoci mlátit, říkala prý: „rač bych umřela než bych mlátila“. Moc ráda se strojila, měla 14 vel. lipských šátků a kožíšek lemovaný liščinou, jediná ve vsi. Stařeček „handloval“ s volky na výkrm a dost se mu to dařilo a pak prý chodila m. ráda si přivydělat na „tovarych“, bylo prý veselo při přetrhávání řepy a myslím i okopávání. To prý adjunkt ze dvora

13

když bylo horko ji posílal pro vodu: „Verunko, vem putynečku a hajdy ke stojánku pro vodu“. Maminka ráda tancovala. Když jí bylo 16 roků, byla v blízkém hostinci „muzika“ a mam. chtěla jít. Slyšeli hrát. M. pořád žebroňovala a nedala pokoj až stařenka prý řekla tak ať jde. Ale bylo bláto, tak prý ji tam tatínek zanesl na zádech. To uhřické bláto tehdy ! Teď je středem silnice, ale za mých mladých let ! Bývala veliká horka, chodila jsem celý týden bosa, to bláto teplé po dešti tak se vozilo a klouzalo mezi prsty a nohou. To se mi nechtělo v neděli do botů. Nosily se tehdy jen č. botky a černé punčochy. Jen k 1. přijímání jsem měla první žluté botky, ale punčochy byly jen černé. Ale to čištění, když v neděli bylo blátivo. To se napřed nožem odlupovaly ty spousty a pak kartáčem, viksem a vyleštit. Na „násspěch“ u psí boudy, to už ale u strýčka, když tam stařečci byli, že se už sami nemohli „obejit“. Maminka byla „první dívkou“ v dědině. Byla třikrát „starkou“, ale tatínek si prý tehdy pro ni netroufal, /„Stárka“ volili „chlapci“ jednou za rok a ten si vybral starku. Stárek dělal při muzikách pořádek a všichni musili poslouchat. Měl velká práva. První „sólo“ aj., maminka byla velká tanečnice a nejraději valčík na levo/

14 (chybí číslo stránky)

bydlel v „chalópkách“ a maminka v dědině. Maminka si hodně podívala do 21 r. Když jí stařenka říkala „všecky gruntaře sis nechala ujít“ odpověděla „co mě čeká, to mě nemine“. Malí chlapi se jí nelíbili, proto si vzala hodně velikého, Martina Hudce. Byl to osud jak v něj věřila. Kdepak by si byl mohl Martin Hudcůj na mě myslet! Když šel velký frajer, kterému byla 2x starkou, na „vojnu“, prý ji řekl: „Verunko, až přijdu, tak budeš tak nelepší“ a než se vrátil byla vdaná. Říkávala: „očividného lumpa bych si nebyla vzala“, tatínek nepil, byl prý jak panna, když se „brali“. Svatbu měli 6. února 1884. Svatba prý byla veliká, ženil se zároveň maminčin bratr Francek Tesařík. Zabilo se 2 q prase, hovězí se koupilo a 14 „kublufů“ (bábovek), ani na stůl nepřišlo. Nedávno mi teprve řekla sestřenice, u nichž „dolní“ starečci dožili, že jí stařenka řekla, že dopisy mamince od toho „fajera“ z vojny, mamince nedaly. Tak si teď myslím, že mam. myslela, že jí A. nepíše a při její dívčí hrdosti se vdala za tatínka (byl to kamarád jejího bratra Francka).

15 (číslováno 14)

Maminka říkala, že jako kluk a výrostek vytáhlý nosil kalhoty na jednom „šráku“. Maminka před smrtí (dožila se 89 let) kolikrát přede mnou řekla: „my jsme byli s tatou šťastni“. Tatínek dobrák. Zemřel v 64 r. a bylo v novinách: „umřel dobrý člověk“. Maminka byla rezolutní, poctivá, pravdomluvná. Jen dvakrát, co vím, nemluvila pravdu. Jednou byl tatínek moc unavený, usnul v neděli odpoledne (dopoledne jezdil) a přišel k nám jeden hostinský, že jim nestačí pivo. Tatínek byl kočím v pivovaře na St. Brně. Maminka řekla, že není doma, ale viděla jsem, že se začervenala. Ten pán to také poznal a že to není pravda. Tak mam. musela s pravdou ven, bylo jí tatínka líto budit. Tak tat. ale hned vstal a šel to zařídit, že jiný

hospodský tu bečku mohl postrádat. Náš tatínek věčně byl ospalý, chudák vstával po 2. hod. v noci, musel krmit koně. Někdy přijel pozdě v noci, když měl okolí Brna. Po obědě (v nestejnou hodinu) položil si na stůl na ruce hlavu a ve vteřině usnul. „Vzbuďte mě za 10 min.“ jen hlesnul. A tak den ze dne, ať v lijáku či v kruté zimě denně tak časně, (nikdy nějaká dovolená) v jedné či dvou vojenských blůzách, nic jiného /rukavice s palcem jsem mu šila z látky, vespod dvojité. Koženou zástěru mu dělal sedlář, stála 7 zlatých. Za „lacle“ míval kapesník; co jich jenom poztrácel! / (jen pestrou šálu v zimě) ani v největší zimě, vycházel za každého

16 (odtud zase správné číslování)

počasí, trpělivý, nikdy slůvka nezareptal, a my potom, i velcí bratři, jsme si jen hověli. Ach, drahý tatínku, ty vaše ruce, veliké, mozolné, v zimě rozpukané až do živého masa, nohy z holinek, za celý den v onučkách, zapařené. Ach tatínku, dnes bych líbala ty vaše drahé ruce a ráda bych vám koupala nohy v teplé vodě, co jste měl tak rád, ale nikdo jsme se k tomu neměli Vám nohy umýt, když unavený jste se při Vaší výšce sám musel shýbat. To jste si pak lojovou svíčkou, teplý lůj do rozpuklin na rukou vkapával a ráno nanovo do práce. Tatínek byl pěkný: vysoký, vlasy skoro černé po svém otci, vousy do rezava po mam. vlasech, dobré a mírné modré oči, nos se slabým hrbolekem u kořene a pěkné rovné zuby až do smrti. Tak silný a otužilý a když ho asi v 45. letech rozbolel zadní zub a seděl už v židli u „Milosrdných“ a uviděl kleště, tak utekl. Asi jsem ty zuby po něm měla, až jsem pak ve 40. letech dostala první zlatý zub, to mi přítelkyně Zdenka, (spolučovanka na učít. ústavě) plísnila, prý ty moje krásné zuby jsem si dala pokazit. Já jsem si ani

17

neuvědomovala, že je mám, až když jsem měla známost s mým manželem, napsal na ně básničku. Už ji nemám, jen si vzpomínám (je to už teď 50 roků!), že tam bylo o kroupkách „jež zas šelmu jazyk brání“. –

Tatínek byl ve starobrněnském pivovaře skoro 40 roků. První roky ještě nebylo pojištění, tak jsme platili úrazovou pojišť. A vím, že to byla veliká položka. Až už to bylo dost dlouho, přestali s tím, tatínek na štěstí nikdy nemocen nebyl, dali tam hodně peněz a přišlo to v nic. Mam. tehdy řekla, jak si pamatuji: „tolik peněz pořád, a kdyby se ti něco stalo, aby se s potvorami sódil“. Myslím měli příklad. Pak bylo povinné pojištění, ale pense tatínek moc neužil. To už bylo 9 dětí vystudováno 2 zemřely malé. Fanyňka 4^{1/2} a Ladislávek 1 rok. Takové pěkné a čiperné děti, pamatuji si je. Fanyňka byla z dvojčat s Milenkou o 4 roky mladší než já. Obě dvojčátka chodila do mateřské školky a byla od řeči. Byla

18

si děvčátka hodně podobná a když si je někdo pletl, že je nepozná, říkala Fanyňka: „Já su Fanyňka a to je Nylonka. Já se sama poznám“. Každý je měl rád. Ve škole byla slavnost. Děti zpívaly a přednášely. Děvčátkům bylo 3^{1/2} roku mně asi 8 r. Slečna řekla: O malých žáčcích nám poví děvčátka Hudcovy. A naše panenky pěkné v bílých zástěrkách s nažehlenými volánky na ramenou se „hrabaly“ z laviček, chytly za ručky, na stupínku poklonily a říkaly:

My malí žáčkové do školy chodíme,
rádi se učíme, rádi si zpíváme,
proto nás miluje maminka, tatíček,
také z nás radost má na nebi Pánbíček.

Tatínek se mi líbil, když přišel v sobotu večer oholený, vymydlený. Některou neděli měl přece volnou. To šel do kostela, pěkně zpíval.

Abych nezapomněla. Druhá mam. trochu (lež ?), když nevěděla, jak si pomoci, byla už po 80. roku, když přijela na návštěvu do Jehnic k vnučce z Bratislavy od tety Andy a

19

zas se měla tam vrátit. Já jsem se s mam. rozloučila v sobotu a v neděli měla odjet. Nic si nestěžovala a druhý den, když jsem se v Jehnicích stavila, mam. tam byla a říkala, že kašle,

tak že nejela. Mam. se z Brna nechtělo. Tak jí dali u neteře Vlasty volný pokojík, mam. měla dost peněz a nabídla Vl., že jí zaplatí. Bylo to dobře. Vl. tehdy byla doma, byly tři děti, bylo jí vhod, že má příjem, starala se o mam dobře i její manžel, Adolf Havlásek, pěkně se o mam staral, když Vl. někam jela. Maminka byla zdravá, až do posledních chvil chodila, napřed do 1. posch. poslouchat radio a pak dole ve své světničce pěkně si žila. Politika ji zajímala až skoro do smrti, vůbec bych skoro řekla, že ze všeho nejraději sedávala na stoličce a čtla noviny i když jsme rostly my děcka. Poslední dobou nic skoro nejedla, neměla už prý kyselinu žaludeční. To zrovna bylo zle o telecí a drůbež, sháněla jsem pro ní, ale pak to nejedla. Poslední, co snědla s chutí, bylo smaž. filé, co jsem jí přivezla a smaž. kapr, co jí přivezl bratr Jeník z Podivína, to bylo 14 dní před smrtí.

20

Tak! Teď jsem mam. už skoro pochovala a zatím jsem ještě nenapsala, jak jsme se dostali do Brna. Strýček „fíra“ našel tatínkovi místo v Rybářské ulici v továrně na leštidla, na „viks“. Tam zprvu pracoval s krabičkama. „Viksem“ se mazaly boty, stál 2 hal. Když v krabičce zaschl, kápl se tam mléka, vody, nebo se tam naplilo. Leštění trvalo dost dlouho. Teprve později byl „krém“ na boty, ale ten stál moc, nevím snad 4 hal. Nebo 10 hal. S tím se čistily později žluté boty, první jsem měla k sv. 1. přijímaní šněrovací (už jsem to napsala). Ve 3 tř. měšťanky jsem už měla „parížky“ polobotky. Ale šněrovací a s knoflíčky botky se nosily dlouho. I na svatbu, a to mi bylo už skoro 29 roků, jsem měla nové šněrovací černé botky, modrý kostým zvonový, prvotřídní látka od Poláků (v r. 1915), kteří ve válce měli sklady v Brně, hedvábnou halenku s bílým krajk. límečkem, černé punčochy (nebylo jich vidět pro délku sukní), bílý plstěný klobouk a bílé kožené rukavice (mám je dosud). – /Svatbu jsme měli 12./12.1915, ač na snubním prstenu mám 8./12. To jsme museli počkat, až mi přijde pensijní dekret, který přišel 9./12., zdrželi jej v Brodsku, asi schválně, ze závisti. I husa, z Brodsku poslaná, čekala na upečení./

21

Ale tatínek měl v té továrně málo peněz, tak strýček mu zaopatřil místo ve Starobrněnském pivovaře. Napřed pracoval na dvoře a pak dostal koně. Tatínek byl rád, také si tam dost vydělal, když dostal později dobrou „štreku“. Měl měsíčně 20 zlatých a kromě toho denně donesl plnou kapsu. To bylo do ¼ hl 6 krejc., ½ hl a 1 hl víc a pak „tuplák“. Dnes už nevím, kolik od těch. Byl toho plný stůl. Když jsem to jednou chtěla počítat, řekla mam., abychom počítali, až si vyděláme. Uměla si to mam. rozpočítat a ještě na svou knížku uložila pěknou sumu. Byly to ty „staré peníze“, o které potom přišla. Nějaké si měsíčně směla vybírat, když vzala v pivovaře po tatínk. smrti, odbytné 1800 Kč. Když zahynul bratr Karel v Mauthausenu (v plynové komoře v roce 1945, 10. dubna), dostávala po něm měsíčně. Já jsem celou dobu mého učitelování (7 r.) mimo první rok, posílal domů 20 K měsíčně. První plat jsem měla 75 K a po zkoušce způsobilosti, za 2 roky po maturě, 100 K rakouských. To jsem zas ale odbočila.

22

V létě r. 1888 jsme se stěhovali do Brna, vozem, košatinou. Jak mam. později vypravovala, byly to dvě postele, slamníky, peřiny, stůl, židle a skříň (šuplatkostn). Na venkově tehdy neměli nějakých šatníků. Ženské šaty visely v komoře a ve světnici na „hambálkách“. Ani nevím, kde mužské, sváteční. Tak se mi zdá, že si to i pamatuji, že jsme přejížděli i nějakou vodu. Když jsme jeli kolem učit. ústavu na Silniční (nynější Hybešově ul.) mam. prý si všimla nápisu !C.K. ústav ku vzdělání učitelek“ a prý si řekla, jak mě držela v náručí, jest-li i její děvče by tam mohlo chodit, ale klobouk prý mi nikdy nekoupí. A chodila jsem do té budovy potom 12 roků a klobouk i maminka ve stáří nosila, když jela navštívit sestry učitelky na Slovensko, a nosila až do smrti. V mladších letech nosila v létě krajkovou a v zimě žinilkovou šálu. – To jsme se přistěhovali do Rybářské ulice, do malého domku, který stál vedle domu vpravo ještě stojícího čís. 2 nebo 4. Byl nízký,

22

František jednou vylezl oknem, když nás mam. zamkla. I koza čísi nám jednou vlezla dovnitř a sežrala nám zelené fazolové lusky ze stola. Ten domek patřil nějakému Macharáčkovi, měl živnost vyvážet žumpy, říkali tam „na scankařovím“. Tam jsme byli jen krátce, pak jsme se přestěhovali na Pisáreckou čís. 1., dnes zbořený rohový dům, roh Rybářské, tam se v lednu 23.1889 narodil Karlíček. To jsme byli v podnájmu u jedné Polky. To si už dost pamatuji, byly mi 3 roky. Dělal knedlíky a místo nádivky, dávala kousek vař. bramboru. Pak jsme bydleli naproti tomu pův. domečku, zas v Rybářské vlevo. Na dvorku malý 1pok. byt. Tam Karlíček rostl a jednou vylezl, bylo mu asi 1^{1/4} r. po žebříčku na stříšku nad dřevníky. Tam se vyhříval. Mam.vykřikla a honem ho zachytla, bylo to přes 2 m. vysoko. Karlíček byl silný, pěkný chlapeček, také zlatovlasý, žluté vlasy. „Vrchní“ stařenka řekla, že to u chlapců nevádí. Vedle nás bydleli staří manželé, pan Špalek se ženou. Celý den spra-

23

voval boty. Měli kanárka s rozčesanou chocholkou, celý den zpíval. Míval kousek cukru a vař. mrkev za drátky zastrčeno. Tehdy nebyly kostky cukrové, jen kusový v homolích, v černém, silném papíře. Musel se sekat. Špalkovi byli hodní lidé, kolikrát měl už „verpánek“ poklizený, a když tat. přišel s utrženou podrážkou, tak nám to ochotně spravil. Mezitím se ta Polka, co jsme v čís. 1. Pisárecká bydleli, odstěhovala a teď tam byl 1pokojový byt, ohromná kuchyně a také taková světnice, náš býv. podnájem byl oddělen a byl tam menší 1pok. Byt, tam bydleli Bláhovi. Tak jsme se tam zas přistěhovali a bydleli jsme tam nějakých 10 r. Tatínek se mohl stavět na snídani, nechal koně před vraty. /To stoje vypil kávu, ukrojil krajíc chleba pro sebe, velikou skývu pro koně, posolil a koně už byly zvyklí, obracely hlavy k vratům. Jednou měl nové hřebce a ti mu na ramenou natrhli bluzu a měli jsme o tatínka strach. Už zdaleka bylo je slyšet „říčet“./ Dům měl 2 vchody a ještě jsme mohli chodit tím domem, co ještě dnes stojí na pravé straně Rybářské ul., patřilo to jednomu domácímu. Já si pamatuji, jak kolem našeho jezdila lokálka. Já jsem prý říkala „otájta“. Jednou jsem vyšla vraty a měla mě zajet. Policajt mě odvedl. Před naším byla zastávka, „halteštele“.

24

Frantík a Karlík chodili do školky. České mateřské školy vydržovaly Matice školská a Dobročinný komitét dam. Ta školka byla na Klášterním náměstí (Mendlovo) čís. 23 v Turečkově domě. Tam byly většinou české rodiny. Je to veliký dům s mnoha pavlačovými byty. Pořádek tam udržovala s domovníctvím bodrá pí. Sochůrková. Byla velmi vážená. V tom domě měla tehdy Útulna 2 pavlačové byty a děvčata z venkova se tam mohla uchýlit, než našla službu. Žehlivaly na pavlači. To potom Marie Steyskalová „vydupala“ dům na tehdejší Falkensteinerově ul. Uměla shánět peníze. Chodila jsem do kursu národ. Tanců, které zavedla, v zahradě toho domu k večeru, ve dne tam byla ta mateřská školka, později pořádala Útulna taneční hodiny na Pisárecké (Hlinky) v Litovelské pivnici. To už jsem chodila do 2. nebo 3. ročníku na Učit. ústavě. Také byly v tom domě Turečkově začátky Starobrněnské Besedy. Měla tam 1 pavlačový byt a vlastenečtí kněží z kláštera star. brň tam v neděli po požeňání (bylo ve 2 hod.) půjčovali české knihy a prodávali: Kříž a Marii. To byly noviny á 2 hal.

26

My jsme kupovali doma Moravské noviny, stály 2 hal. Každý rok před zimou jsme kupovali „Stoletý kalendář“. Stál 1 zlatý a byl trojdílný. To jsme si pak vyměňovali, tak že jsme četli všecy tři. My jsme si, děcka, políhala do postelí a maminka nám četla. Ta uměla přednášet, proto si i dnes moc z toho pamatuji. – Tak do té školky chodili všichni mají sourozenci, jen já jsem chodila do německé. Co jsem se za vraty naplakala, jak se mi tam nechtělo! Bylo nás tam plno českých dětí a „papouškovaly“ jsme vesele. Podnes umím, myslím, všecy ty písničky a říkánky: Fuks, du hast die Gans gestohlen, Der Bauer sict im Gras, Die Tiroler sind

lustig, mariechen sa3 auf einem Stein, Einmal um die Kette, zweimal um den Ring, Ist ein Vogel geflogen, Gehts, gehts durch die steiner Brücke.

No o té Mariechen, jak ji Bruder Karl zapíchl, to bylo moc dobré pro děti, ale my jsem tomu beztoho vůbec nerozuměly. Šla jsem do školky buď Rybářskou, tam to bylo veselé, koželuzi tam v mlýnské strouze (pak jsme se tam koupali!) máčeli ohromné kůže, zahradníci

27

tam měli kádě, kde prali zeleninu. Někdy, nám děckám, dali zlomenou bílou ředkvičku; prali „Retichy“. Ta německá škola byla v „Aréně“, to je ten zámeček knížete Mistrovského. Tam byly dvě zahrady a písčítý dvůr. Jedna zahrada byla slunná. Tam jsme v písku měly moc hraček, nádobíčko smaltované (doma jsem měla hliněné) a ve třídě těch pěkných bedniček se stavebnicemi, kroužky, Stäbchen, provlékaly jsme barevné pestré proužky, vyšívaly (já pejska, jak má v hubě košíček) a míče, lopaty, hrábě. Moc jsem byla ráda, když nás domů pouštěly ze stinné zahrádky dřevěným můstkem přes vodu, Kindergärtnerinen Tante Josefine a Tante Paula, posluhovačka Frauvaška. Až po letech jsem přišla na to, že to byla pí. Vašková. Mám dodnes malé tableau. Někdy jsem šla domů Pisáreckou v naději, že u pivovaru třeba uvidím tatínka. Och, jak se obořil bičíkem na kluka (Duda se jmenoval), který mě cestou bil. Pak jsem měla pokoj.

Do 1. třídy jsem už chodila na český učit. ústav do cvičné školy. Zásľuhu

28

Na tom, že jsme chodily my děti na učit. ústav měla naše souseďka, pí Bláhová. Když měl jít Frantík do školy „velké“, řekla mamince: „Dajou děti na ústav do školy“. Ta paní uměla se ohánět ve světě. Byla ta souseďka, uvědomělá. Pocházela z Nárámče na Vysoč. českomor. A mluvila jak v Čechách. V Brně sloužila, vdala se za měst. lampáře a měla 4 děti. To už byla vdovou, děti posílala do české školy, ač by byla měla velikou pomoc od Němců. Byli by jí děti oblékali. Pensi asi ani neměla, chodila po posluhách, hodně pracovala v klášť. star. brň. Ale uměla se zalichotit (maminka o ní říkala „Ólesná Češka). Něm. Paničkám říkala „Knefra“, t.j. „gnädige Frau. Jednou jí mamín. zastala, když přišla z posluhy, ž z kapsy spodničky vyndává kusy uhlí. Anna a Pepek už chodil i do továrny, Málča a Rička ještě do školy na Klášťerní náměstí. S Ričkou jsem virtuosně hrála kamínky, jen že já jsem neměla tolik času, co ona, pořád jsem musela buď chovat nebo vozit kočárek, když mi bylo 12 roků, tak prat plínky. Říkala mi

29

Herma Čechová: „Mařko, mě je tebe líto“. Ona bydlela v tom domě, co stojí v té Rybářské, v přízemí. Když její rodiče šli na nějakou zábavu, chtěla, abych u nich spala. No spala jsem. Její rodiče rádi tančili, byl konduktérem její otec. Ta pí. Bláhová si moc ráda vypůjčovala, ale vracela to v pořádku. Když později všecy její děti už chodily do továrny, to v sobotu večer se vyvářelo, (byla v sob. výplata), druhý a ještě třeba 2 – 3 dny pořád mlsali, ale pak čtvrtek, pátek a v poledne v sob.to se museli uskrovnit a to přišla pro „šestáček“ a v sobotu večer zas bylo slyšet: „Mutter, to já nežeru.“ Ale když Ale když se potom všichni poženili a povdávaly, byli všichni belmi hospodárni. Pí. Bláhová moc ráda čtla, a to i při vaření pořád měla poruce knížku. Ten lampář byl pochován na tom starém hřbitově, blízko Dobrovského, já jsem tam s Ričkou chodila rozžítat svíčičky. Já jsem si v těch letech 9 – 12 chodila moc pěkně oblečená. V tom domě, co stojí osaměle v té Rybářské, bydleli Němci, Uliko

30

vi. Paní vůbec neuměla česky, Gréta byla moje kamaráďka. Pán byl ředitelem továrny na látky, paní to ušila a když to bylo Gretě malé, (byla o 3 roky starší,) tak nám plášť prodali. Moc srdečně jsme se s Grétou loučily, když k nim na návštěvu přijela Nataša a pak se všichni odstěhovali do Polska. Ti bydleli v tom domě v II. posch. a v prvním bydleli Geislerovi, pán byl slepý, vdovec se dvěma dcerami, nějaký dvorní rada. Měli hospodyní, rodina byla česká. To mladší děvče se se mnou skamarádilo a když ten pán zemřel, rodina všecko prodala a

děvčata prý půjdou na vychování do kláštera. Irena mi donesla na památku 3 pohádkové knížky, koženou tašku na knihy s řemínky, pěkný džbáněček a pouzdro. Nevím, kam se ty hezké dívky poděly. Ten pán měl pak na pomníku ryt. korunu. Tak!

Když mi byly 4 roky, narodila se 4./10.90 ta dvojčata, co jsem už o nich psala.

Maminka napsala své mam., aby jí našla v Uhřicích

31

„nějaký děvčisko“, bylo nás najednou 5 dětí. A měli jsme štěstí. Stařenčina kamarádka Shejbalka, se kterou stařenka vždycky v neděli odpoledne besedovala před Schejbalovým na pních stromů, nám poslala svou dceru Justinu. Ta zrovna vychodila školu a tak přišla k nám. Byla to naše veliká přítelkyně (rozuměla děckám) a druhá máma. Byla u nás ½ 4 roku a jako naše. Nic se jí nemuselo poroučet, byla vtipná. A ty vycházky s ní ! Dala dvojčata do kočárku, my jsme se chytli s Karlíkem se stran a Frantík už šel sám, chodil už do 1. třídy. Tak jsme ujížděli buď na Žlutý kopec, nebo jen na trávník za pivovar, nebo pod Špilberk na trávník, na Františkov nebo do Pisárek. Tam nám udělala houpačku, sama si vzala ještě práci, vyšívala nám na kapesníky zvířátka, nebo pletla. Moc měla mam. zastání a mohla číst noviny, a hádky v parlamente, divila se, jak si tam nadávají. – Za dva roky se narodil

32

Toník. Ten měl vlasy tmavé. Ten rok začala jsem chodit do velké školy, do cvičné na učít. ústav. To už potom Justina u nás nebyla a já jsem měla po dětství. Čekalose na mě, abych až přijdu ze školy, Toníčka bavila, vzala na klín nebo ho vozila. Do školy mi mam. koupila břidlicovou tabulku a kamínek, ale pan učitel řekl, ať přinesem 10 krejc., že nám tabulku koupí. Byla lepenková a kamínek měkký ve dřevě, tuha. /Roku 1893 přijel do Brna císař František Josef, jel kolem našeho do Pisárek, my jsme seděly na vratech. Viktor Kyas, nejstarší bratr mého manžela prý ho tehdy v ústavě vítal.

Těmi vraty jsme vybíhaly, když šla vojenská muzika, o Vranovských poutích jsme nestačily, když chodívala procesí jedno za druhým a s muzikou. Když chodilo procesí do Rakous do Maria Cel, bylo to pěšky a na několik dní a pak se vrátilo domů, tak se pak umyli a upravili a slavil se tak zvaný „Ajnzug“. Shromáždili se poutníci na Vídeňce a s hudbou se šlo do kostela, kde se pouť ukončila./

V 1. třídě se ještě počítalo na krejcarey a zlatky, ve 2. tř. už byly halíře a koruny. Do školy jsem začala chodit 15. září 1893. Pan učitel Kumpošt nás tam měl 12 nebo 14 a tak si s námi mohl pohrát. Tuhu nám sám ořezával a tabulky linkoval. Před vyučováním jsme se modlili, co nás naučil:

S pánem Bohem počínám
s pánem Bohem dokonám.
Pomoz nám , ó Bože milý,
bychom dobře pochopili
všecko svoje učení
uděl daru umění.
V tom ať prospíváme stále,
ku Tvé Pane cti a chvále.

33

Z první třídy si pamatuji, myslím, všechny písničky, jinak málo. To bylo: Mám dvě jasných, bystrých očí, Ústa mám a mluvit umím., Zde ruka, zde ruka ..Kam jste se, květinčky, poděly .. Druhá třída měla 2 odd'. Tam učil p. učitel Soukup. Pěkně nás na houslích doprovázel: „V údolí pod strání, Byla kdysi myška malá .. atd. Mám je ve zpěvníku. Ve třetí třídě jsme měly učít. Lazarovou. Ona mi probudila sebevědomí, jistě poznala, že mám ještě práci mimoškolní. Kdyby tak byla věděla, že jsem byla i nucena psát úlohu, ležet na břiše a nohou vozit kočárek. Však byla každá část úlohy v jiné poloze. Před 5. šk. r. v prázdninách byla mam. 5 týdnů v nemocnici, byla nás 6 dětí, (Fanyňka ½5 r. a Ladislávek 1½ r. zemřeli) to jsem já 10¹/2roční „vedla“ domácnost. Růženka, skoro roční, byla u pí. Svobodové a ostatní jsem já

řídila. Moc jsme koukaly, jak Růženka má v ruce párek, nám byly hodně vzácné. Ráno jsem uvařila kávu, mléko nám naše „bázla“ už před 7. hod. donesla, v poledne jsem vařila hov. , maso , brambory a omáčku, nebo kaši krupičnou, večer jsme mívaly chleba se sádlem, nebo nám tatínek něco donesl. Košilky (tílka) jsem chlapcům v řece (tekla mlýnská strouha kolem a měli jsme ze dvora můstek „vošpangl“) přeprala; dost často mi mydlo vyklouzlo a zmizelo. Bosa stála jsem ve vodě na schůdkách.

34

I plínky jsem tam právala a byla někdy voda dost studená. Proto mám asi tu „věčnou“ rýmu. Ve středu a sobotu jsme chodili do nemocnice. „Úvoz“ byl tehdy jen vozová cesta (hluboké vévoz) chodilo se na Obilní trh chodníčkem na svahu Špilberka, lesíčkem. Večer tam nebylo radno jít. Byly naproti cihelny a neměly dobrou pověst. Mam. mi radila. Jednou řekla, že má v sobě nepokoj, zda se doma nic nestalo. Já jsem řekla, že jen Karla bolela moc hlava, tak s ním šla kmořenka k Milosrdným a tam mu vyndali z hlavy „pijáka“, ale pak už mu nic nebylo. Sám nesnesl vidět krev a co potom v životě zkusil, byl v Rusku v zajetí v 1. svět. válce 5 roků (jeho dcera Vlasta byla malička v r. 1914 a než se vrátil, chodila už do školy) a za něm. Okupace (protektorátu) byl 10 měs. V koncentráku a pak umučen v plynové komoře 10. dubna 1945. Maminka se vrátila zdravá a za rok se narodila Aninka, 3. června 1899. Měla prý nádor jako pecen chleba, ale nic s ní nedělali, jen těch 5 týdnů ležela. – 3. třída byla také 2dílná. Jednou byl krásný slunný den a my jsme měly zpěv. Měly jsme se samy přihlásit. Já jsem dostala „kuráž“ a zpívala jsem: Vítej nám, ty jaro krásné“. Třída nějak stichla

35

a já jsem zpívala všechny sloky. Odjakživa nezůstanu nikdy na půl cestě, musím všechno dodělat. Asi jsem tehdy zpívala pěkně, učit. mi hned psala vd. Teď si vzpomínám, že v tom jsem po mamince. Už jí bylo k 80., když v „protektorátě“ měla v radiu mluvit o škole, jaká bývala. Poslouchali jsme radio a ona mluvila: přednášela „Horymířův skok“ a když jí dali jinou otázku, slyšeli jsme, jak říká, ale já to musím doříkat a zrovna, když mluvila o založení Říma, tak se nedala přerušit až to bylo celé. Ale také to trochu vypadalo jako stařecká umíněnost. Obě s mojí tchýní byly v tom stejné. Babička Kyasová sama říkala: „Já když něco řeknu, tak je to přibito“. I moje matka mi pak v mé dospělosti říkala: Někdy jsem viděla, že jsem to tak neměla dělat, ale když už jsem to tak poručila, Tak jsem už neměnila. V tom jsem byla důsledná.“

No a pak jsem chodila do tří tříd měšťanky, to byla veliká změna. Učitelé nám najednou vykali a byl pro každý předmět jiný. Byla tehdy při úst. učit. jediná státní česká měšťanka, jinak byla na Vesně v Augustinské ulici.

21./2.1960 Teď jsem už dlouho nepsala a tak se musím vrátit k ledačemu. Ten maminc. strýc,

36

byl za našeho přistěhování do Brna, „fíró“ u policajtů. Úřadovnu měli tehdy ve starobrně. Radníci, zrovna naproti našemu. Poněmčil se a říkával „s tú moravskou řečú (nar. Se v Násedlovicích) se nikam nedostane. Vlastně říkal „drátařskou“. My „děcka“ jsme ho navštěvovaly. Brněnští policajti měli taková příjmení: Veselý, Kozel, Vyskočil, Tvrdý, Bobek, Vytlačil. Nějaký ferina to dal do verše. Strýček byl velmi hodný, ale neměl štěstí. Byl po 2. vdovcem, domácnost vedla dcera Riči. Já jsem tam chodila přebírat „cibéby“. Byly hrozinky se stopkami a já jsem je měla moc ráda. Tak jsem některou tajně pod stolem smlsla. Riči se nevdala, líbila se, ale nesměla si vzít tak ledaskoho. Uměla všechno a po strýčkově smrti šla do obchodu. Druhá dcera, Poldi, také velmi hezká, se vdala za nějakého úředníka, Luskač se jmenoval, byla střihačkou ve velikém obch. domě v Minoritské u „Longerky“. Šili mi tam maturitní výbavu, troje šaty, černé, bílé a světle zelené /a zelený zimní kostým./ Ty bílé byly batistové s vyšív. tečkami, ještě nedávno jsem je dala neteři, jakožto spodničku. Byly s třemi volány. Moc v nich bylo vzpomínek na šťastná léta mého učitelování, jak jsem v nich tančila

a se líbila. – A strýčkův jediný syn! Nevím, co študoval, k nám chodil „Žanek“ vždycky se psem a bičkem,

37

švihák. Ale zamiloval se do „komediantky“, když ji viděl tancovat v cirkuse a nechal studia a vzal si ji. Byla pěkná večer (tvář měla samý dolík po neštovicích) vlasy, už tehdy ostříhané. Prý Švýcarka. Tak teď živobytí. „Žanek“ uměl všelicos. Zařídil si v Dambořicích holičství a zlatil kříže a obrazy. Nic to na venkově nešlo. Tak si zařídili „arénu“. Bylo to, roh Úvozu a Křížácké ulice, kde je teď na pravé straně rohový dům. Strýček dělal pokladníka, byl už v pensí. My jsme jim na to půjčili, když se strýček zaručil. Jen si pamatuji jak „Žanek“ hrál na sklenice s vodou a bylo to pěkné. Vydělky byly ubohé. Maminka se za komedianty styděla. Tak jsme jim půjčili peníze na kolotoč, usadili se v Pisárkách, teta Riči jim pomáhala a jak ji děti rostly a všichni pomáhaly, tak to šlo. Měli pak celý ten „Lunapark“ v Pisárkách. Naší mamince se u nich jen to líbilo, že i při tom počátečním „nuzování“ se měli rádi a trpěliví. My jsme se styděli za komedianty a nešli tam. Také jsme všichni chodily do českých škol a to byl Hans Tesarzik Ale při jejich obchodě už nedělali Němce, vždyť návštěvníci byli Češi vlastně „Brňáci“, těm to bylo jedno. To byla jejich národnost.

Když jsme bydleli na tom bytě, bývalé koželužně, napadlo Frantíka, bylo mu asi 15 let,

38

že bude chovat holuby. Neptal se pana „hausera“ a vyřezal v lačkách dřevníku díru. Pan Rosenberk nám dal výpověď, myslel že nepůjdeme. Ale mamín. se urazila, byli jsme nejstarší nájemníci a pořádní, a našla 1pok. byt na Křížové čís. 34. Musela vzít takový, aby se tatínek mohl s koňmi zastavit před domem. Bylo to v 1. posch. Bylo nás 7 dětí tehdy. To domácí pán nečekal, ale naše štěstí. Byl ten náš byt vlhký, boty plesnivěly a když voda ve strouze stoupla, natekla i k nám. Jednou zrána, když tatínek časně vycházel a otevřel dveře, hrčela voda proudem do bytu, byla po kotníky, nás děcka dali ke kmotřence, menší odnášeli na zádech, byla to hrůza, byla ještě tma. Pak to vysoušení, na velikém slunném dvoře, který byl naším štěstím. Málo jsme se doma držely, my děcka. Všichni jsme se v novém bytě směstnali, dodnes vím, jak jsme to měli., Ale nevěděli jsme, co jsou to štěnice! Já jsem tehdy byla hotova se školou a byla jsem rok doma. Tak jsme s mam. denně bojovaly. Děti byly ve škole a ve školce Růženka a Aninka, kam jsem je vypravila a zavedla, to do toho Turečkova domu. /Růžence a Anince jsem zdobila kloboučky. Koupila jsem formy a červené hedvábí a dle vzorů za výlohou pěkně hedvábí kladla. Byly velmi slušivé./ V tom novém bytě se narodil 18. května 1901 Jeníček. Jednou byl neklidný (asi 4měsíční) a když jsem ho

39

rozbalila, měl na prsíčkách v chumáčku několik štěnic. Pletený kočárek se musel vyhodit a boj zostřít. Tam jsme na pavlači zas měli peřiny na slunku i prádlo, plíny se tam pěkně sušilo. Dvůr byl dost nevlidný a nesmělo se tam ani škrábnout, nevím, kde se hrály kuličky. Jednou jsme na dřívějším domě zahlédli ceduli s volným bytem 2 pok., tak jsme se zas tam vrátili. Dřívější náš koželuž. Byt byl uznán za neobyvatelný a byla tam natěračská dílna. – Tam teď bylo víc místa i v kuchyni mohla stát postel, kde jsem s Milkou spávala. Kluci měli pokoj do Rybářské ul., slunný a veselý, druhá světnice měla okno na dvůr na sever. Z toho bylo pěkně vidět, když potkan vystrčil z kanálu hlavičku, je-li čistý vzduch. To honem popadl třeba kousek mrkve, co tam se vylívaly pomeje a honem zmizel mrštně. Byla u dvora ta mlýnská strouha a tak to tam nebylo vzácné. Ale, když jsme se třeba i večer v létě tam koupali, tak se rozehnali. Mívali jsme u nás čistě a pořádek. My děti jsme nějak nestonaly. Jen Toníček měl jednou vyrážku, krupičku a neviděl jeden den na očička. Žádný to nedostal A jinak, když někdo se zchlادil, doneslo se ze sladovny sladké teplé pivo a to pomohlo, potom „kindrmet“ a „himbersaft“, /a ještě „vinatrankl“, ale nevím proti čemu./

pro který jsme chodili do kavárny, vloni zbourané 1959 na rohu proti pivovaru. Také v tom domě byla pumpa s pitnou dobrou vodou, kam jsme v létě pro ni zašli nebo do starobrň. kláštera, kde byla také dobrá pitná voda. A zas jsme měli ten veliký, slunný dvůr, kde naproti přes střechu dřevníků byly vysoké břízy, které měla mamín. moc ráda. Toho dvora jsme od malička užily, my děti. Tam se hrály kuličky, „okna“ s krásnými úlomky malovaných střípků, kamínky, balon a pucka /a se švihadlem, které jsem bezvadně ovládala./ Někdy nám míč i přes střechu „kamrlíků“ sletěl do strouhy, to jsme honem vyběhly vraty naproti ke mlýnu, kde nějaký „prášek“ venku lelkoval a hned hráběmi nebo bidlem nám míč zachytil, někdy se to nepodařilo a my jsme utíkaly až na Klášterní náměstí, ale to už plaval a dál se nedalo nic už dělat, ač tam ještě škola v mém dětství nestála a strouha zmizela až pod nemocnicí. Na ten mlýn naproti našim vratům si pamatuji, ale nevím, kdy byl zrušen. Také si vzpomínám na tu idylu, jak dole na Pekařské u strouhy byl kříž, houští a stromy, je tam teď ta škola. Naproti tomu kříži měl mamínč. rodák obchod s koňskými uzeninami, stál párek jenom 4 hal., ale nám děckám nechutnaly, měly jsme raději chleba se sádlem.

41

A ten dvůr! Prádlo se tam sušilo, peřiny jen voněly, jak se vyvětraly. A těch dětí! Žida Rosenberka syn Edmund už jako voják, jednoroční dobrovolník, všechny děti dal do řady a cvičil je! I ty malé ušmudlané. Byl to dobrý člověk, oženil se s křesťankou a ta ho neopustila ani za Hitlerova běsnění. Ta rodina pana domácího byla velice pracovitá. Ač měli krásně zařízený byt v 1. posh., paní byla od časného rána v „putyce“ hned od nějakých 2 nebo 3 hod. ráno, měla tam „dutky“ řemínkové a obsluhovala „lumpy“ a když se hádali, tak je rozháněla. Pan Rosenberk měl na dvoře „magacinu“, kde ty dobroty sám zhotovoval. Měli v Brně 3 domy, ten náš se sousedním v Rybářské ul., co dnes ještě stojí a kam jsme mohli dvířky do zahrádky a kde jsem se v prádelně někdy v zimě vykoukala. Kamarádila jsem s Olgou, mladší dcerou, starší Ida se brzy vdala, měli pak největší obchod skleněným zbožím na Minoritské ul., Šternovi. Tam byla moje sestra Milka (Emilie) účetní, když vychodila obchodní školu. Jeden dům měli domácích na Francouzské ul., bydlela tam moje pozdější přítelkyně, se kterou jsem chodila do kursů vaření do Vesny na Augustinské ulici, když jsem po měšťance byla 1 rok doma. Na ty domy Rosenberkovi

42

Našetřili, když byli ve Slatině a získali tam grunty, jak o tom píše Václav Kosmák.

A jaké byly skrývačky v tom rozlehlém domě se třemi východy, s tmavými chodbami a mohlo se dokola. A ty tmavé kouty! I jako učitelka jsem tam se sourozenci hrála „palestr“. Ten dvůr byl naše záchrana, byl čistý a vzdušný. V zimě jsme tam mívaly klouzačky a stavěly sněhuláky. A když byla zima na sněh bohatá, to jsme tam měly kopce vyšší než člověk a v nich skrýše. Ze zahrádky jsme mohly večer do „Švimbádu“, kde nebylo nebezpečí, že si rozříznem nohu, jako u nás ze dvora. V domě byl totiž klempír a všelijaké odpadky byly i v řece. Bylo to vidět, když byla „srážka“. To jsme potom na dně všelicos našly. Bývaly i kruté mrazy a my jsme mohly po řece až do Pisárek. Brusle i sánky byly vzácné, lyže se neznaly.

Já jsem se nejvíc neopatrovala Aninky. Bylo mi 12 roků. Když se 3. června 1899 odpoledne narodila. Byli jsme na dvoře, když k nám přišla pí. Šmídová s kabelou. Já jsem myslela, že v ní nám ty děti nosí i když se narodil Jožánek 7./3.1904. Jména jsem sama vybírala. Celý kalendář jsem prolistovala, Růženka a Ladislávek se mi nejvíc líbily. Jeník zas z Prodané nevěsty, kterou jsem tehdy ponejprv viděla a Jožka podle Úprky, jak jsem 14.letá byla ve Vesně o něm na přednášce. Frantík byl po vrchním stařečkovi, Karel, že

43

Bylo 28./1. Karla Velikého a narodil se 23./1. Fanyňka byla po kmotřence a Emilie asi někdy v říjnu bylo Toník byl po kmotrovi. Aninka po vrchní stařence, tatínkové mamince, té zlatovlasé, dolní stařenka se jmenovala Petronila.

Anince jsem právala plíny v té řece na dvoře a moc jsem s ní zkusila. To za čas se chtěl tatínek s mamin. pochlubit a v neděli odpoledne vyšli asi do některé hospody, kam tat. dával pivo. To bylo Cejl a Křenová, které nejvíc vynášely. Tam někde byl hostinský uvědomělý Čech, kterému se musely dávat lístky na objednávku české. Zdá se mi, že to byl pan Polák. Ten také na Nový rok dával. tatín. veliké novoročné. Už se s tím počítalo, vůbec byla to veliká pomoc, neboť tat. měli všichni rádi. Byl krajně poctivý a ničeho cizího by se byl nedotkl. Mívali hospodští ve sklepě i masa a jiné potraviny. Jednou ten český hostinský nějak na tatínka na Nový rok zapomněl. Bylo jisto, že ne schválně. Tatínek ho nechtěl upomínat (nebyl po vrch stařečkovi v tom), ale mamince to chybělo. Tak tatínek přece jenom mu připomněl, i jako v žertu, moc se tehdy ten pán omlouval a dal mu dvojnásob. Tatínek raději sám dával. Míval pomocníky (helfra) a každý u něho byl rád. Jednou vzal nějakého se špatnou pověstí rváče, ale tatínek svým mírným a laskavým chováním ho měl

44

dlouho a jinde se ho báli. Bratr Karel, když chodil do měšťanky, rád s tatínkem jezdil a tatínek mu přál. Vždycky si donesl domů buď šunk. kost, to bylo na ní masa, nebo „šunkšpek“ a jiné. Naši chlapi měli rádi maso a měli ho dost oddělené. Karel byl silný, učitel o něm hned v 6. třídě řekl: Není příliš veliký, ale svalovitý a složitý.“ Byl to vůbec pěkný chlapec hned od malička prý. Měl vlasy barvy slámové a bílou pleť. Já si ho pamatuji, když mu bylo asi 4 roky (mě 6 r.), jak hrál na „slavnosti“ v mateř. Školce dráteníka. To měl krátké kalhoty a bílou košili s dlouh. rukávy, přes rameno kolo drátu (od našeho klempíře v domě, Jordána) a na stupínku zpíval:

Drátovat, drátovat.
Dajte hrnce a krajáče,
misky, džbány a pekáče,
drátovat, drátovat.

A dál říkal:

Před rokem mně tatíček pomreli,
a tu mně maměnka pravili:
Synku můj, ty půjdeš daleko
do světa širého,
tam budeš drátovat,
šetřit a pracovat.
Na Moravě lidé zlatí,
dají krejcar vydělati.
Matička tvá ubohá
ještě pět krčků doma má,
drátovat, drátovat.

Moc se to všem líbilo. Pěstounky Růžena Ježková a Julie Švihnosová velmi se dětem věnovaly: R. Ježková se nevdala a zemřela teprv nedlouho ve vysokém stáří. Byla velice hezká a před

45

měla trpitelský výraz, vždyť až do stáří pořád s dětmi: Šla Nanyňka do zelí ... a t. podobně. Maminka ji velmi litovala, že se nevdala. Když mi bylo asi 8 roků, byla naše dvojčátka pozvána od české jedné dámy na svačinu po takové slavnosti. Byla tehdy čtyřletá a já jsem je k té paní vedla. Bylo to na Nové (Lidická) ulici v zahradě, tam pod ořechem bylo prostřeno, děvčátka zpívala a přednášela, pak dostala ještě domů výslužku. Skoro po 60 letech jsme se s manželem do toho domu stěhovali a já jsem ho poznala, hlavně zahradu s ozdobným vodovodem, který mi uvízl v paměti. –

/Sestra Růženka, pěkné děvčátko, vyrostla z nás děvčat nejvíc, vlasy pěkné slabě do zlatova (pořád trochu vrchní stařenka), do 3. tř. 2 oddř. Chodila na učit. ústav (to nás,

chovanky IV. Roč. někdy zachránila, když jsme tam měly pokus, byla velmi bystrá), pak do měšťanky, III. tř. měšť. opakovala, aby měla předeeps. 15 roků a lehce se dostala do ročníku. To jsem já musela tu cestu otevřít. Byla velmi nadaná a měla vysoký soprán. Maminka se v ní shlížela a říkala „pizgulena“. Po maturitě a po zkoušce způsobilosti udělala odbornou zkoušku na měšťanku. Učila v Ivančicích a Adamově. Po převratu šla učit na Slovensko, do Ružomberoku a pak i jinam. Vdala se za Petra Jilemnického. Byla velká idealistka. Na pensi byla v Poříčí u Litomyšle. Moc zkusila, když byl Jilem. vyšetřován a zatčen. Onemocněla s krkem. Půjčila v Adamově jedné chudé ženě peřiny. Ta žena měla krční neduh. Když se Petka po válce z Německa vrátil, už byla dost nemocná. Byla velmi dobrého srdce. Řekla mi už v nemocnici „Děkuji Ti za všechno, cos pro nás děti udělala.“ Napsala pěknou knížku: „Hovory statečných dětí“. U nás zpívala mému malému syn. Vladíčkovi, když ho v Tišnově krmila při návštěvě: Já su malé děcko, já to spapám všechno. Zemřela ve Sv. Juru 19. srpna 1947 a je pochována v Kyšperku./

Karlovi i nějaké peníze tatínek dával a Karel si na Vranovskou pouť v září uspořil 1 K. Moc to bylo veselé, že koupil rodičům svatý obrázek kulatý v rámečku, za který dal 40 krejc. (80 h). Dlouho se ty krejčary s halíři pletly a staré prodavačky i po 50 letech si to přepočítávaly na trhu na krejčary.

Ale odbočila jsem od Aninky. Ona jako malá, když bylo k večeru řvala a ne a ne ji utiшит. To jsem musela já s ní na dvůr a hongat a rozveselovat. A když rodiče v neděli odpoledne odešli, napřed to bylo snesitelné, ale když dlouho nešli a já jsem se trápila, snad bych byla s děckem udeřila, jak jsem už

46

Byla zmořená. To jsem pořád počítala: teď jsou na vrchu Pekařské a u sv. Anny, teď jsou u kříže dole na Pekařské a už v ulici a teď přijdou a nic. Mokrát jsem tu cestu v duchu počítala a už nevěděla kudy, kam. Moc mě to utrápilo. Nebo ráno v neděli šla maminka na „šestou“ mši. Mě zbudila, abych si lehla do její postele a vozila některé děcko. A já bych byla spala, zima mě byla do ruky vyndané a ta 1/2 hod. byla tak nekonečná! Jak jsem musela ten spánek přemáhat! To jsem sdělila po dolním stařečku. Ten prý i jako mladý hospodář i v nejpilnější žně, musel na čtvrt hodiny usnout. A já jsem v mládí nesměla. Mam. to sama nepotřebovala, měla mládí bezstarostné, a tak říkávala, co ve dne spat a já jsem to musela přemáhat a pořád něco dělat i zbytečného. Ještě onehdy jsem vypárala z těch dob neužitou širokou krajku, co jsem tehdy uháčkovala. I v neděli, když jsem umyla nádobí (a to bylo od asi 12 let jen má povinnost) musel jsem na 2. hod. do kláštera na požehnání. Co mi to dalo přemáhání, jak mě tam hlava klesala. To jsem potom doma si lehla na koberec (byly to obarvené chmeláky) a usnula, než mě drobotina našla a po mně se válela a dováděla.

47

Já jsem byla až téměř do 20 let taková „popelka“. Na učit. ústavě jsme mívaly do 12 hod, tak jsem se hned převlékla do jupky a ve spodničce a po obědě jsem sama umývala nádobí, pak rychle obléct a učesat a na 2. hod. spěchat do školy. Dnes nevím, jak jsem to stačila. Cesta do školy trvala asi 7 min. Ve středu a v sobotu odpoledne jsem mívaly prázdnou, to jsme praly a drhla jsem zem ve středu, v sobotu drhla po náčiní zas kuchyň. Ó, když si vzpomenu, jak jsem po první drhla tu ohromnou kuchyň v té koželužně. Spocená, uřícená, unavená bylo mi do pláče. Zem byla špinavá, vchod hned ze dvora a bylo mi asi 11 let. Ještě se mi tam někdy všichni motali a Frantík se mi smál. On nikdy nic nedělal. Do 19 let se o prázdninách, po smrti stařečků, kam jezdíval, jen se povaloval na divaně. Dnes mi napadá, že mamín. mu nic neporoučela, bála se asi, že by neposlechl. /I dříví štípat a uhlí donést bylo většinou na mně. A koberec ! Po vyklepání mi prach šustěl na tváři.

Ten rok co jsem byla doma 14 – 15 r., jsem denně večer v pláči usnula, ale nikdo to nevěděl./ Všecko vodu na prádlo jsem nanosila já, snad on v životě nedonesl ani jeden kbelík. A měli jsme vodovod přes celý dvůr do chodby. Na těžkém mandlu jsem obyčejně sama

válela prádlo, když mi bylo 13, 14 a dál roků. I sousedky si toho všimly. Maminka vždy válela s někým, ale Fráňa nikdy. A přitom říká

48

vala, že u nich doma dělali těžkou práci jen mužští. Ani cepem mlátit se jí nezdálo. „Rač bych umřela, než bych mlátila“ prý říkávala. Ale já jsem nikdy si nestěžovala, jen jsem po maturě nechtěla učit v Brně, já bych se z toho města nevymanila. Milka o 4 roky mladší chodila do něm. obch. školy (byla velmi nadaná na řeči) a brzy byla v zaměstnání u Šternů. Tam byla od rána s malou přestávkou oběda, až do večera a v neděli dopoledne. Dobře jí platili, ale neměla žádné volno a my ostatní dlouhé prázdniny. Však se ulítala do kopce Pekařské a nahlála prachu, když zrovna bourali starou budovu a stavěli palác. Celý den také při umělém světle s číslicemi. Jednou spěchala do banky než zavrou a ještě druhý den měla halenku pod paží mokrou. Dostala zápal plic a ochuravěla. Zemřela v březnu (10./3.) r. 1913. Měla známost s Karlovým spolužákem, učitelem, který jí byl v nemoci útěchou, hodně byl obětavý pan učitel Etl. Dala jsem mu na památku Milčiny náram. hodinky. Maminka tehdy hodně zešedivěla. Ráda do konce života vykládala, jak chodila s Milkou do tanečních hodin. To si pamatuji, jak si dala ušít vkusnou hedvábnou halenku a koupila si snub-

49

ní prstýnek. Říkala, že všechny paničky mají snubní prsteny a že to vypadá, jako že není vdaná. Přece by si byli prsteny pořídili, ale to na jejich venkově nebylo ve zvyku. Maminka měla ruce pěkné, drobnější než já, moje jsou široké a plebejské. To z toho mládí. Milka byla šikovná a mamín. se v ní na těch tanečních jen zhlížela. Měla moc tanečníků a pan učitel až asi žárlil. A ty Milčiny oči, když na chlapa šibalsky pohledla! Škoda mládí!

23./2.60. Milka chodila do obecné školy na Klášterním náměstí a do 5. třídy byla zapsaná na učit. úst. Ale když už přišla do třídy, učitelka zatím vzala jinou. Milka se už nechtěla vrátit, když se už rozloučila a tak sama řekla, že půjde do německé. Byla hned nejlepší žákyní „forzugšulerin“. /Milku, že byla „forzugšulerin“ vždy o prázdninách odměnili, buďto ji dali učit plavat nebo jí něco darovali./ Byla velmi nadaná. I měšťanku vychodila německou, (naproti pivovaru, za války při bombardování byla zbořena a je tam parčík před Výstavní ulicí vpravo, kde jsou naproti starobrněnské lázně. Plovárny „Dámenbád“ a „Hernbád“ tam v mém mládí byly, ale byl tam parčík průchodní do Rybářské a domem Pisárecká 3 jsem tam chodila. Město ten dům koupilo od žida Háčka, stará Háčková měla slušný knír, který si musela holit. Město tam mělo „Pestaloziheim“. Za dětství mého tam byl stolař, jednou na jejich břehu chytly hoblovačky a byl tam veliký oheň, na protějším břehu našeho „vošpanglu“. Stolař, pan Pinkas, byl také měšťanem (Bürglem)

50

jako náš klempíř pan Ambroz Jordan a na Boží tělo chodili v uniformě a u každého oltáře po požehnání v řadě z pušek vystřelili. Ten p. Jordan se k nám někdy stavil a když viděl, že nikdo nic nedělá, říkal: Pracovat, pracovat, donest z řeky vodu, vylít, zas donest a vylít a tak pořád. Měl učně a tovaryše a měli pořád práce dost, hodně pro pivovar. Když takový „Eiskostn“ dlouho stál na dvoře, děcka měly velikou s tím zábavu. P. Jordán si koupil bycikl a učil se na našem ohromném dvoře jezdit, ale vůbec se nenaučil a musel toho nechat. Jednou se k nám přistěhovala do domu mladá rodina s 2letým děvčátkem, které spadlo do strouhy a utopilo se. P. Jordán to viděl, ale netroufal si do vody, neměl odvahu, všichni mu to měli za zlé, ale jistě by se byl utopil. Rodina ta se zas hned odstěhovala po tom neštěstí.

Někdy byly u klempíře pěkné proužky lesklého plechu, a protože se zrovna nosily „ráfky“ ve vlasech, dala jsem si do jednoho pěkného pásku, provrtat dírky pro gumu a nosila jsem tu obroučku i do školy. Bylo to ve 3. tř. Ve 2. tř. mě na krátko ostříhali, měla jsem v mých hustých vlasech „vohniparu“. Na Boží tělo mi teta Riči zatáčovala vlasy do papírků, měla jsem celou hlavu samá kudrna a dlouho mi to vydrželo. Vůbec před Božím tělem bylo Staré Brno ve velikých přípravách. Všecky domovnice nosily ze Žlu-

tého kopce nůše trávy, zvlášť pěkná byla za pivovarem, kam nás někdy z pivovaru žertem hadicí sprchovali a i tráva byla bujná. Ta voda byla sic teplá, ale my jsme na to nebyli oblečení. To pak v naší prádelně byly spousty trávy a před naším to bývalo pěkné. Paní Zatloukalová, kmotra našich dětí, si zvlášť dala na úpravě záležet. My děvčata jsme zas měly ze Žlutého kopce kvítí do košíčků. Tam na místě chirurg. nemocnice bylo plno planých růží, na kopci čičorka, slzičky, na okraji polí planý mák, chrpy, stračka. Pivoňku jsem měla ze sousední zahrádky. To bylo slávy a těšení. Ve městě býval průvod ve čtvrtek na sv. Bož. těla, na St. Brně v neděli. /Třetí oltář byl naproti našich vrat, na vratech radnice, vedle dřívějšího mlýna za vodou./ Pan prelát ve vši slávě a kněží celá řada. Bylo tehdy asi 16 Augustiniálů. Nepamatuji, že by někdy nebylo hezké počasí. Nemohu si vzpomenout, kde byli starbrň. Němci. Jen vím, že nás bylo hodně. Kněží starbrň založili Jednotu. Byla to Svatojosefská jednota jinochů a mužů. Bratr slavného kazatele u Jezuitů, vlastence Aloise (zřejmý omyl) Slováka, také páter Alois Slovák Augustinián byl hlavou tohoto spolku. I náš tatínek byl členem. Pořádaly se v Litovelské pivnici na Pisárecké pěkné zábavy a divadla. Jednou byla tombola. Páter Alois dal k vydražení, vlastně do tomboly pěkné stříbrné hodinky s dvo-

jitým pláštěm. Vyhrál je tatínek. Všichni mu to přáli. Dosud je má můj bratr Jeník, byly to dobré hodinky. V přestávce nějaké zábavy se šel tatínek podívat domů na děti. Dobře hrával úlohy se svým ráčkováním varh. P. Hawlík. Tatínek měl divadla rád. Jednou dostal 2 lístky do německého divadla, sám nemohl, šla jsem s maminkou, ta to celé prospala a si jen pamatuji, že když se měli na jevišti 2 políbit, nějaký starý je rozestoupil a řekl: „Pardon“, což se několikrát v kuse opakovalo. –

Jednota jinochů a mužů pořádala také poutě do Tuřan a bývalo to veliké procesí se svými prapory. Němci mívali zvlášť procesí „nach Turas“. To platil za Němce páter Kliment Ondráček tuším a Němci měli rádi pátra Jana Dvořáčka, teprv nedávno zemřelého. Ten byl dřív rakouským důstojníkem a uměl dobře německy.

Vidím celý svůj život jako na dlani, a teprv když se „připozdívá“, chtěla bych ještě čas užít přírody a moci až do konce chodit.

Ten strýček „fíra“ jako vdovec, k nám hodně chodil a když byl v pensi, všelijak nám pomáhal. Uměl všecko! Zlatil nám rámy pozlátkem (pravé zlato v lístcích), udělal nám na knihy polici k zavěšení na zeď, kde měl každý z nás svůj oddíl, jednou nám kdosi

„sebral“ pecen chleba, když jsme byli všichni ve světnici v tom nezdravém bytě, tak nám strýček Janek, (říkali mu tak v Uhřicích) udělal nějaký patent na dveře. Kdo chtěl otevřít, musel šlápnout na laťku, dole připevněnou aj. Ve stáří se potřetě oženil, vzal si jednu kuchařku, která si v nějakém velkém domě dost našetřila a byla to dáma. Ale byla dost nehezká a ta sousedka Blahovka, která by našeho strýčka byla také chtěla, o ní řekla: „Pán Bůh mě netrestej, ta je škaredá!“ Ale strýček měl se potom dobře, měl pořádek a pěkně mu dosloužila. Umřel ve vysokém věku a měl vojenský slavný pohřeb. Bojoval v Itálii a mě několik „metálů“. Na fotografii vypadal zrovna jako císař Frant. Josef.

Bratr tohoto strýčka Janka, Josef to byl maminčin tatínek a náš „dolní“ stařeček, co jsem k nim jezdívala na prázdniny. To byla moje pravá rekreace. Tam jsem nemusela nic dělat. Když mi bylo skoro 5 roků, byla jsem tam na návštěvě s mam. To po dešti jsem si dělala na dvoře rohlíčky z blata, měla jsem jich plné prkno. Stařeček řekl: „Nech nám tady to děvče“, „Mařenko zůstaneš u stařečků?“ Já, že ano. Ale když se mam. chystala k odjezdu, dala jsem se do plače, že je mi smutno po děvčátkách. Bylo jim kolem 1 roku a byla to ta dvojčata, moc roztomilá, co Justina opatrovala. – Stařeček měl do dlouhé špice nabroušený „křivák“ „kudlu“, zavírací nůž do fajky. A já jsem ho v lese na houbách ztratila. Měla jsem

strach, ale stařenka to spravila. Stál takový nůž jen 3 krejc. A nosili je „Bosňáci“ po světě, střenka byla různých barev. To jsem už byla asi 10tiletá. Stařenka mi vykládala, jak se učili. Měli říkat: f, a, j, f, fajf k a ka fajfka. Ale děcka prý říkala f, a, j, faj, k, a, ka fajka a dostávala rákoskou na dlaň. Stařeček prý měl rád v mládí červenou barvu. Když měla mam. nové šaty, ptala se: „Tatínku jsou pěkné?“ „Jsou pěkné, ale nejsou červené.“ To sú, budú mu zůstalo do smrti. Uhřickým říkali okoleční „mazlí“. Má dosud ta řeč těch starých něco měkkého v sobě. Také prý Uhřičáci před lety platili za zloděje koní. Snad že dědina byla vroubena ze tří stran hlubokými lesy, za mých dob se už tak neříkalo.

Stařečci „dolní“ si na výměnku s prací hráli. Jednou měli na „čtvrti“ u kostela krásný ječmen. Pamatuji si, jak ho žali po hrstkách srpem. Byl světlý a dostali za 1 q o 1 zlatku proto víc. To bylo 8 zlatých. To se kupovalo jen sůl, sirky, tabák a káva, ale té málo. / „Dolní“ stařeček sám si dělal kroupy. To ten jejich pěkný ječmen se pokropil a dal do „klóčky“. To byla asi ½ m vysoká, vydlabaná kulatina a v tom se palicí tloukl ten ječmen. Až se ohladil, rozestřel se třeba na celý stůl. Ty kroupy byly střapaté, ale i v jelitech dobré. Jednou na ně svítil na stole měsíček, my jsme si povídali a já jsem to z pece viděla se zlatit a dělali jsme plány, co s tím zlatem, kdyby to bylo pravé. Moc jsme byli veselí a bylo nám pěkně. Já jsem si o prázdninách hodně odpočala, bývala jsem tam asi 1 měsíc. V té „klóčce“ se také tloukl mak, toporem obráceného „vobušku“./ Stařenka vařila na „ohnisku“. Pod třínožkou (trajfus) se dal věchet slámy a pak roští tenké a silnější kousky. „Beleše“ a „lífáky“ se pekly na plochem kameni „belešniku“, na obou stranách na cihlách postaveném. Byl to plochý hladký kámen asi 1½ cm tlustý a asi ½ m dlouhý. Pod ním zas ten oheň. Pro prasata se vařilo v kotle. Kouř z těch ohníků šel do širokého komína. Buchty se pekly v troubě, ale ta byla v „seknici“ a přikládala se v peci ze síně – kuchyně.

55

V té peci se pekl chléb, při čemž jsem ráda asistovala. Podávala jsem slaměnky. Ale běda tu noc po takovém pečení! Já jsem spávala v „seknici“ na peci, podlahu (strop) na dosah ruky, když jsem ležela. Zakrývala jsem se „halenó“. V noci po tom pečení mi bylo k zešílení horko. Pod sebou jsem měla slámu, na ní plachtu. Venku bývalo i tak o prázdninách i v noci teplo a stařeček nedovolil otevřít okna. To jen, když oba odešli, tak jsem vyvětrala, ale běda, když jsem zapomněla na nějakou mouchu. Sic jsem ji plácačkou vyhubila zas, ale když potom stařeček ji zahlédl „A přišera, kde se tu vzala?“ a honil ji, až ji připleštil. – Večer se nesvítilo a šlo se brzy spat. To jsem si připadala, že jsem už dlouho spala, když jsem zaslechla zpěv chlapců, jak chodili dědinou. Bylo to pěkné a při vzdáleném zpěvu se tak pěkně zas usínalo. – Beleše a lífáky jsem měla ráda, ale „kuliváry“ se třeshněmi (uherkami) se mi zdály hořké, těm jsem moc nedala. To jsem potom skočila ke stréčkovi Franckovi do statku, tam jsem se najedla dobrých buchty, z bílé mouky, mleté ve mlýně v Čejči. Stařečci mleli na „větráku“ v Uhřicích.. V mém dětství i mládí byly tam 3, ale pamatuji jen 2. Na „Romenově“ to bylo hned u dědiny vedle vinohradů a v „Paníhorách“ na protější straně. Na tom „Romenově“ jsem se sestřenicí pásala krávy a zpívaly jsme „Na hranicích města německého“, to mi bylo asi 15 roků. Ty krávy se jmenovaly: Magaria a Tragulica.

56

Ten stařeček „dolní“, Tesařík měl rád píseň: „Když jsem já ty koně pásal“ a a vidím ho, jak nadšeně tu písničku zpíval, když bratr Frantik mu k tomu hrál na housle (byl už v 1. roč. učít. úst). Ten stařeček měl dobré nohy (že bych byla po něm?). V neděli ze Žarošic po „hrubě“ přeběhl všeska děcka a byl doma první. K nám do Brna málokdy jel „železnice“, běžel pěšky. Říkal, než mašina objede to kolo ze Slavkova, že si nablíží k Jiřkovicím. I zpátky šel pěšky a 4 šestky si rač nechal na tabák a na „za 3.“ Zabijačku nám přinesl v sotúrku. Dařilo se jim na výměnku dobře. Měli 2 prasata, 2 kozy, asi 10 slepic a hejno kačen. Ty kačeny jsem na potoku hlídala ráda. Seděly jsme s děvčaty na trávníku a povídaly. Nadučitelova Rička nám

vykládala pohádky. Taky jsme se mezi zahrádkami rády koupaly. Voda bývala i v létě studená, tekla z lesů a když byla veliká bouřka a lijáky, to dělala divy. To se také hrnula s kopce od kostelíka voda, před domem celá cesta vypadala jako divoká řeka. To druhý den potom stařenka prala, když s nemohlo do „pola“. A ty teplé kalužiny! Já jsem chodila bosa celý týden a v neděli se mi nechtělo do botků a těch lidí, co jsme potkávaly se sestřenicí z „ranní“.

57

To jsme potkaly „vrchní“ stařenku a zas: Polóbní ruku, to só tvá kmotřenka“ a zas: „To só tvá tetička“ a zas lidi: „To je Verunina“ a „Co dělájó maminka?“ Já jsem byla ráda sama a neděle pro mne znamenala se ukazovat. „Celá Veruna“. Frantík byl u vrchních stařečků a tam zas: „To je Martinůj.“ Což ten, toho stařečci rozmazlovali, však potom doma někdy zlobil. Asi mu říkali, že maminka ukládá peníze na své jméno, no bylo to tak.

Maminčiny rodiče dožili u strýčka Francka. Stařenka umřela dřív, to jsem chodila do II. roč. učit. úst. Asi na srdce, stěžovala si na „tlučení“, stařeček se mátl, měl asi sklerosu hlavy. Neměl se moc dobře potom. Měl chuť na sladké a když teta donesla děckám cukrlata a jedno si vzal, sama jsem viděla, jak mu ho vydřela, ale po očku hleděla, jest-li to strýc nevidí.

A maminka prý měla tu výměn. chaloupku slíbenu, ale strýc prý zavezl rodiče do Ždánic a dal si ji připsat, oni byli na něho odkázáni. Dal ji potom své dceři věnem. Maminka se tedy utěšovala, že jinak děti zaopatří. My tři děvčata: já, Růžena a Anna jsme byly učitelkami, tři bratři: František, Karel a Antonín učiteli, Milka (Emilie) byla kontoristkou, Jeník na dráze výpravčím a Josef elektrotechnickým odb. profesorem.

58

Když mi bylo asi 8 roků a byla ještě v tom výměnku na prázdninách, bylo po dešti, stařečci mlátili na mlatě a já jsem krájela fazol. Lusky na polévku. Chodívala jsem na ně na „Půllánek“ ráda. Když jsem myslela, že už je jich dost, šla jsem se zeptat stařenky. Namířila jsem si to přes lávku přes „lužu“. Deska byla vlhká a hladká a já jsem spadla do hnojůvky. Bylo jí po dešti hodně. Vydrápala jsem se, miska i fazolka plavala po louži. Mně kapala z vlasů smrdutá voda. „Já jsem spadla do luže“ povídám, hned pustili cepy a byla to myslím směšná podívaná. To bylo potom nějakého umývání a převlékání a smíchu!

Také jsem ráda káčatům řezala řepné chrástí a slípkám chytala mouchy. Těch bylo u chlívka spousta. Zvlášť můj miláček „Pipka“ se měl dobře. Však i za rok, když jsem zas přijela, měla jsem dojem, že mě poznala.

Mlsů jsem v prázdninách moc neměla, ale strava byla zdravá a co jsem užila hub. Po pečení chleba byl dobré „pochlebáče“ teplé posolené s kmínem a hodně pomaštěné, zvlášť u strýce. Teta uměla vařit chutně, tam jsem měla bílý chléb na chrástu pečený, /To se na lopatu položil veliký zelný list a na ten potom se překlopilo ze slaměnky těsto. Kůrka po upečení byla hladká, se vzorkem a ne jak u stařečků někdy se křouplo i do uhlíku, to se ví ze dřeva. Uhlí v Uhřicích bylo neznámé./ „voharky“ ze zahrádky u potoka a když jsem o žních pomáhala

59

i smažená vejce.

Když jsem byla na poli a nosila na povřísla hromádky a bylo to po ječmenu, to jsem měla nohy celé rozpíchané a bolelo to moc, ale pořád mě chválili, tak jsem nechtěla ukázat, že je mi do pláče.

Jednou bylo pololetí na „ostatky“ to jsem také zajela do Uhřic a viděla ty zvyky, když chodil po dědině medvěd s průvodem a muzikou a ve staveních jim dávali různé potraviny nebo peníze. Večer jsem potom byla na zábavě v kroji a se vytancovala. Moc ráda jsem tančila a hodně toho užila. Snad k tomu ještě přijdu.

Když jsem byla 12-13 letá byla jsem silná a poměrně veliká, ve třídě 7. od největších. Říkali, že budu po „vrchní“ stařence, ale pak jsem už nerostla a na učit. ústavě jsem byla zato 7. od nejmenších. Teď měřím 1.58 m.

Jednou jsem jela na vánoční prázdnou také do Uhřic, na Boží narození. To bylo teplo a já jsem jela a šla 3 hod. cesty ze Slavkova jen v kabátě a v klobouku. Ale pak uhodil tuhý mráz a já jsem musela na Nový rok jet domů. 3. ledna začala škola. Byl tvrdý sníh. Bylo mi asi 18 roků. Nechtěli mě u strýčka pustit, ale já že musím. Spojení nebylo žádné,

60

a já jsem se vydala sama na cestu do Slavkova. Sestřenice mě vyprovodila a teď! Na hlavě jsem měla šál a klobouk připnutý na sukni. A na „Skalce“ asi 1 hod. od Uhřic se do mě opřel ledový vítr a já už jsem dál nemohla. Kolem les a pusto. Chtěla jsem si na patníku odpočinout. Nohy, ruce jsem necítila. Jistě bych tam byla zmrzla, kdyby nebyla od „Zdravé vody“ šla nějaká zachumlaná ženská a nevedla mě zpátky. Celý den jsem pak seděla zády na teplých kachlích a druhý den na žebříňáku se svezla do Slavkova. Nohy nehybné, děvčata jakási mi pomohla do vagonu a v Brně mě tatínek z kupé zrovna vynesl. Doma měli o mně strach, i Karel přišel z ledu, od Bohunic, kde byl bruslit s omrzlýma ušima. Pak byl ještě jeden 1. leden, kdy jsem měla na mále, ale to až dál.

Když jsme my děti rostly a byla doba postní nebo adventní, modlívaly jsme se s mam. růženec. Moc nám nevonělo to klečení u postelí v „černou hodinku“. Maminka předříkala a po růženci jsme zpívaly. Jedna postní píseň má 54 slok, mám ji po mam., která ji až do své smrti zpívala nazpaměť. To bolívala kolena! Před a po jídle jsme se modlily a za jídlo děkovaly. Do školy: „S Pánem Bohem“ a ze školy: „Pochválen P. J. Kr.“ To my starší,

61

ti mladší už to později nedělaly. Také jsme při příchodu domů líbaly ruku. A večerní modlitba celý rok byla: Otčenáš, Věřím v Boha, Desatero B. přikázání, Anděle Boží, Zdravas Královno, Anděl Páně, tři otčenáše: Za dar a osvětlení Ducha svat., za rodiče a stařečky, za Dušičky v očistci, a potom: „Ježíš, Maria, Josef, Vám věnuji atd. Tu se dosud ráno modlívám. V pátek jsme nikdy nejedli maso, děcka měla raději z mouky a toho bylo hodně. Na Vánoce a Velikonoční posty jsem chodila pro mořské ryby, tresky i s hlavou. Stálo 1 kg 40 krejc., kapr stál 2x tolik. Ty mořské ryby prodávali Kapucíni před kostelem. Ale jiné ryby nám nebyly vzácné: Karel a Toník chodili na ryby až ke hradu Veveří, hned zvečera na ráno. Ale chodili postupně, vždyť Toník byl hodně mladší než Karel. I Jeník byl a je dosud vel. Rybářem, ale on je o 14 roků mladší než já a když rostl, to jsem už učila na Hané.

Nevím, kdo platil školní plat, ale nosili jsme každý rok do školy „Vysvědčení nemajetnosti“. To byl tištěný formulář a po vyplnění musel být podepsán majitelem domu, na faře a na obci. Chodila jsem ho na Starou radnici v Radnické ul. Do 1. posch. si ho dát podepsat. Ač tam byla rubrika

62

přihlásit polnosti, to jsme nedělali, maminka říkala, že by v Uhřicích řekli: „Majó takové majetek a dělají v Brně chudáky. Bylo by se to muselo v Uhřicích dát potvrdit, ale stejně bychom neplatili školné při tolika dětech a tatín. služném, o těch denních výdělcích jsme tam nepsali.

Na učit. ústavě se Frantík z pýchy nehlásil o stipendium, na žensk. učit. úst. to bylo na protekci. Já jsem bez hlášení dostala 2x po 10 zlatých. To jsem napřed ani doma neřekla a koupila si: kožešinku na krk, červenou taštičku na řetízku (kabelky – tašky se tenkrát nenosily, měly jsme kapsy) vyšívaný límeček a kravatku (modrou měňavou). Za 2. desítku (už ve III. roč. učit. úst.) jsem si koupila stříbrné hodinky za 8 zl. Nosily se na šňůře na krku. Ale nedostala jsem, že jsem to nedala domů, ještě dnes se tomu dívím.

Maminka prý doma neměla ráda děti. Když prý k nim přišla „beseda“ s malým děckem, prý jí to páchlo a pak co u nás těch plínek bylo. Mam. říkala o nás: „Já jsem se

s dětma nikdá nemazlila, dala jsem jim, co jim patřilo a dost.“ – U nás se, pokud vím, ani moc nelátalo, jen tatínek hned měl loket či koleno roztrhané. Ale textil byl dobrý

63

vetché cíchy byly na plínky a ostatní na umývání. Podlahy byly na drhnutí a to bylo potřeba hader, měkčí na onučky do tat. holínek, v neděli měl „fusekle“, ponožky. Moc se ještě užívalo zněmčených slov: tištuch, hantuch, kostn, sesl, štokrle, fedrpenál, presbuřt, herteple atd.

V Uhřicích se to poslední ještě užívá. Ve škole jsme mluvili správně a maminka s velikou radostí to měnila. Byla uvědoměla Češka, díky svému učiteli, který to v dětech probouzel. Na jakési „deklamatorní besedě“ prý ve škole přednášela báseň:

Já jsem Čech a kdo je víc
přístup a se slyšet nech,
ho, já jsem víc a nejsem Čech atd.

já si tu básničku už nepamatuji. Maminka byla smělá, já ne, ještě dnes mě mrzí, že jsem neměla odvalu se přihlásit v 5. tř., když jsme se učily o propasti Macoše a předříkat básničku, kterou jsem dobře uměla z mam. knížek.

Honem chop se koše, milý hochu,
nasbíráme spolu ryzců trochu,
otec již se denně po nich ptává,
víš, jak rád si na nich pochutnává.
Takto volá macocha,
nevlastního na hochu,
přívětivě naň se dívá,
v srdci ale zradu skrývá,

64

více se mi nenavrátiš
aniž moje dítě zkrátíš,
myslí sobě bezbožnice
dítě vábíc ze světlice.
Ubožátko hrůzou se vždy chvělo
macechu když zlostnou uvidělo,
přes tu chvíli dítě bila,
aby je spíš umořila,
jeho pravá matka milá,
dávno v temném hrobě hnila.

A.t.d. znám už jen úryvky.

My jsme mívaly pěkné míče na hraní. Maminč. krajan měl obchod s gum. věcmi a tak nám vždy nějaký míč přinesl. Jednou jsem měla pěkný červený sametový a hrály jsme si na Františkově (Denisovy sady). Balon mi zalétl hluboko do křů. Bála jsem se tam vlézt a netroufala si hlídači říct. A byl to otec mé spolužačky, ale míval tak silnou hůl a byl tak zamračený. Dodnes mě to mrzí.

Když mi bylo asi 16 roků, koupili jsme vinohrad na Kamenném vrchu za Myslivnou. Patřil ke Starému Lískovci a říkalo se tam „V kamínkách“. Stál 120 zlatých a byl veliký 1 míru = 1900 m². Před ním stál kříž. Bylo tam asi 26 třešní, 16 švestek, ořechy, broskve, srstky, rybíz. („Rybíz“ měla hlavně mam. ráda; když jsem byla malá, kupovala jsem mam. do slaměnečky za 3 krej. od „Klobásky“. Měla malý krámk v našem domě na ulici, vedle klempíře.)

65

A teď nám bylo hej! Do té doby jsme mimo prázdniny v Uhřicích tak příliš ovoce neužily. Já si vzpomínám, že jsem chodila na jihlavskou silnici na spadaná jablka, když jsem na ně dostala chuť. Bylo tam podél hřbitova plno jabloní. Na jahody jsme zas s kamarádkami

chodily na Juranku. Byly tam cestou do kopce veliké travnice a dost jich. Do vinohradu jsme chodívali , buďto Rybářskou kolem vody a pak po kamenech přes Svratku a Čertovou zmolou do nynějšího Nového Lískovce a pak dál ještě. V N. Lísk. Bylo tehdy jen jedno stavení a říkalo se „Tyšlerky“. Na kopci si později Němci postavili tzv. „Šučberk“. Ale netrvalo příliš dlouho a rychle se rozšiřovala stavení Nový Lískovec. – Nebo jsme musili jít, když byla Svratka vyšší až do Pisárek a přes park zas přes Čert. zmolu anebo dole Pisáreckým lesem nebo přes Myslivnu, nebo přes Červený kopec. Byl to náš ráj! My jsme mívali vždycky skoro psa, to Frantík a když jsme měli „vlčáka“, chodila jsem tam i sama se psem. Když jsem byla na učit. úst., tak nás tam chodilo houf děvčat, Frantík zas se svými spolužáky.

66

A jako učitelka, o prázdninách jsem tam chodila i s mým pozdějším manželem. To se ví, že dokud jsem byla doma, tak jsem s mam. větším dílem já tam plela a kopala. Nevím, proč Frantík byl tehdy tak líný, když si pořídil jako ženatý letní domek se zahradou, hodně se v ní nadělal, stromy sázel a těžce pracoval.

V době květů bylo zvlášť krásně v našem vinohradě, jednou jsme měly v češtině úlohu: „Stromy v květu“, tak jsem tam s děvčaty šla pro inspirace. Spolužačka Vávrová Irenka, o níž pěkně píše ve vzpomínkách spis. Čestmír Jeřábek (byla z Ivančic) mě naučila neštítit se chlupatých housenek, brala je do ruky jako nic a já potom. Ach Irenka, dítě zlaté, jaký měla po letech tragický konec.

Na podzim jsme tam dělávali ohníčky, pekli brambory, hledali v listí ořechy, tatínek tam přivezl z pivovaru „kaly“, to byl chmel vyvařený a nevím co ještě, tím jsme tam hnojili. Také jsem tam některé spoluchovance dělala „garde“. Bylo to na učit. úst. přísné, vidět nás jít s mladíkem, ani s bratrem

67

Jsem se neodvážila jít po ulici. My jsme se tehdy měli s bratrem Frantíkem rádi, ač jako kluk mě nadával „Báro“, když jsem na něj žalovala. Já jsem se totiž narodila na sv. Barboru. – Do tanečních hodin mi dělal průvodce, to když je pořádala „Útulna“ na Pisárecké v Litovelské pivnici v 1. posch. v sále. Byl na mne pyšný, protože jsem se líbila jeho spolužákům. Ale doma jsem se jako Popelůška ani nemohla líbit. Vždy jsem se po škole svlékla do spodničky (byla dlouhá po kotníky a většinou červená) a měla nějakou jupku k práci. A když jsem jednou jako učitelka jela vlakem do Prostějova, seděl naproti mně spolužák bratra Karla, učitel. Já jsem ho znala, chodil k nám, ale on mě nepoznal. Až pak při řeči jsem se mu dala poznat a on povídá: Já jsem ani nevěděl, že jste takové hezké děvče!“ No já jsem se jim doma vyhýbala.

Když jsme pak odcházeli z domu „do světa“, naši vinohrad prodali. Musím se tam ještě aspoň jednou podívat a povzpomínat. Za asi 45 roků, kdoví jak to tam teď vypadá. Co všechno bylo těchto 45 roků!

68

Jako my všichni, byl prý i Frantík, když se narodil silný chlapec. Když ho maminka „odstavila“ to je přestala mu dávat pít, dostal z náhlé změny střevní katar, měl dlouho průjem, zhubl a už nebyl „baculatý“. Byl to vytáhlý chlapec. To „odstavení“ dělal mam.u všech dětí náhle. Najednou přestala děckovi dávat pít. My ostatní jsme to neodstonyaly. Pamatuji si, když děcko plakalo, jak jsme se přimlouvaly, aby mu dala, ale mam. byla většinou v té věci i méně důsledná. Jinak jsme se i přikrmovaly „cumly“. „Cumel“ byl čtvereček organtýnu, na to se dala doprostřed hrudka vařené, teplé krupice, zavázalo se to do uzílka a namočilo v mléku. Děcko se nasýtlo. Právala jsem ty „hadýrky“, musely se vyvářet, někdy páchly kysele, když se hned nevypraly. Snad se už těm dvěma posledním chlapcům, Jeničkovi a Jožkovi už nedávaly. Ty jsem krmila žičenkou a moc ráda. Kašička byla pěkně sladká, to se dalo do úst rozmělnit a podalo. Moc té kašičky mi sklouzlo do krku, bylo jí dost a moc dobrá. My jsme

v pátek k obědu nemívali tak sladkou a byla z rozředěného mléka. No tehdy ještě nebyly poradny pro maminky!

Malý František chodil do české mateřské školky na Klášterní náměstí do toho „Turečkova“ domu, jak jsem už psala. Měl vlasy do červena, (kovové když byl mladík), a mam. mu koupila na „Zeleném rynku čepici a také rezavou. Tu nosil moc roků, říkala jí mam. 69

„geverec“, který mu byl pořád dost, říkala mam. že „geverec“ s klukem roste. Já tu čepici v duchu dodnes vidím. Do 1. tř. chodil na učít. ústav, jak nám poradila „Blahovka“. Už jsem o tom psala. Frantík chodil v poledne pro pivo, když jsme propustili Justinu. V „maštali“ chytal vrabce, já jsem je vařené moc ráda. To se maštal otevřela, kluk se schoval za dveře a když tam vrabci na oves přilétli, tak se dveře honem přirazily a teď vrabci chtěly oknem ven, ale bylo zavřené a tak se to podařilo. Frantík chytal vrabce i na našem dvoře na „vějičky“. To koupil za 1 krejc. u ptačníka „lep“ na ptáky, ten kousal, aby byl vláčný, natřel jím proutky z agátu a nastražil. Vrabec si polepil peří, nemohl rychle odletět a už byl náš. Také je chytal do „želízek“, uměl to dobře. Vrabec by byl i s „želízky“ odletěl, ale byly těžké. – Když začal Frantík chodit do I. měšťanské, koupil si hned „Studentský kalendář“. Stál 40 grejcarů. V těch letech Frantíkovi nadávali kluci, zezavý“. Moc se s nimi proto bil. Jak slyšel: Zrzi, zrzi, co tě mrzí, tvá zezavá palica, usekni ji, dej ji psovi, donese ti zajita, už vyběhl a bylo zle. Když chodil do ročníků učít. ústavu, měl krásné vlasy, barvy „kovové“, děvčatům se líbil. Měl také sebevědomé chování, pěkně tančil, byl dost vyrostlý, postavu pěknou. Nikdy se ve škole o nic nehlásil, ač by byl

70

snad „státní“ nebo „zemské“ stipendium dostal, že nás dětí bylo hodně. – Vždycky jsme měli doma nějakého opeřence: hrdličku, kanárky, stehlíka atd. Kanárka tatínek rád poslouchal. I „bource morušového“ tehdy chlupci pěstovali, v úst. učít. zahradě rostla moruše, kam chodívali pro listy. Já jsem s rozkoší „luskala vajíčka housenek, co jich bylo!

Když byl Frantík ve IV. Ročníku učít. úst., vzal si tatínkovu cigáru (krátkou) a vyšel do vchodu domu. Na neštěstí šel kolem jeden jeho profesor. Kouření bylo přísně zakázáno. Nemělo to jiné následky, jen že byl ve škole napomenut a ten prof. ho jinak nevolal jen „ten s tou cigárou“. Ale nepamatuji si, že by byl bratr kouřil, ani na dvoře. V těch letech se Frantík těšil, že až bude učitelem, tak si koupí 2 „cylindry“, klobouky. No pak nekoupil. „Bláznil“ děvčata, mam. mu tehdy říkala „Šaliplachta“. Maturoval v r. 1904 a první místo bylo na Vranově, jeho nejlepší přítel, p. učít. Roth byl v Šebrově. Tak tam potom spolu si koupili pušky a chodili do lesů. S mam. jsme tam jednou jely, z Adamova šly pěšky, jak bydlí. Měl svítilku ve škole, pohostil nás uzřeným jazykem. Asi jsem ho tehdy jedla ponejprv, že si to pamatuji. Ještě jednou jsem se se spolužačkou Julčou tam vypravila, to jsme zkusily i

71

Střílet, já jsem trefila do terče, ale Julče začala z nosu téct krev, tak jsme toho nechaly. Moje přítelkyně se s bratrem rády bavily. Ten to uměl! Na Vranově nebyl bratr dlouho, dostal se do Prštic u Silůvky, tam byl tehdy říd. učít. spisovatel Viktor, Kamil Jeřábek. I tam nebyl Frantík dlouho a přišel do Tvarožné. Tam učil delší dobu a pak přišel do Brna. V těch letech se seznámil s Aničkou Thořovou, mladou učitelkou, do níž se opravdu zamiloval. Byla to krasavice, jemná, milá. Ale přišel r. 1914 a Fráňa, jak mu u prof. Thoře začali říkat, musel „narukovat“. Dostal se ke Krakovu kopat zákopy, ale nachladil se tam. Dostal „exudát“ a přišel do nemocnice u Vídně. Tam ho jeho nevěsta jela navštívit, doprovázel ji tam jeden jejich dobrý přítel, neboť bylo to nebezpečné pro děvče jet v těch dobách samo. Než bratr odjížděl na vojnu, udělali mu večírek, říkali si „skauti“ a zazpíval na rozloučenou: „Až já smutný půjdu na tu vojnu, komu já zanechám svoju milú. A já ju zanechám těmto skautům, jestli se nevrátím z té vojny dom. No uzdravil se a přišel do Schwatzu v Tirolých. Byl tam tehdy na vojně i můj bratr Toník. Anička Thořová tam za Fráňou jela a měli tam svatbu.

72

Fraňa se šťastně z vojny vrátil, měli pak 2 děti, Franěčka a Věrušku, žili šťastně, ale Anička milá onemocněla, operace, dlouhá nemoc a mladá zemřela. A Věrušce nastala starost, vést domácnost při učitelství. Podělila po mamince i krásu i dobré vlastnosti. O jejím bratru Fraňkovi toho moc nevím. Bratr Frantík vždy toužil po vlastním domečku a tak si postavili letní domek v Lelekovicích, kde si Fraňa i včely pěstoval. Každou volnou dobu tam jezdil. Velikou jeho chybou bylo, že nerad čekal na vlak, tak si to vypočetl, aby přišel zrovna. To se ví, že někdy se zdržel a pak „letěl“. Za mnou na Hanou, kde jsem učila, měl přijet jednou s maminkou na nějakou taneční zábavu. To byl ještě svobodný. Ale zmeškal vlak a tak telefonoval, že přijede dalším. Já jsem pro ně poslala kočár na nádraží, bylo to asi 10 km, tak se muselo jet 2x. To byl ten jeho neblahý zvyk, který mu také zkrátil věk. Přežil Aničku o pět roků.

A ještě o Uhřicích. Někdy „dolní“ stařenka šla navštívit se mnou svého bratra, Václava Adamce, jeho žena byla tetička „Veruna“. Asi po ní se maminka jmenovala. To byl na Uhřice bohatý „gruňtář“, a přísných mravů. Před obědem se dlouho modlili a prý pořád „Kyrie Eleino, Kriste eleison“. Pacholek i děvečka museli po kostele vykládat evangelium. Z rodiny bývali starostové.

73

Tetička Veruna nás uctívala na „voškvarkách“ smaženými vejci. Teď se škvarky, myslím 20 roků, už hotové nedostanou. Když byly děti moje malé, tak jsme si na „výlet“ koupili 10 dkg za 1 K a teď se musí při „zachtění“ koupit syrové sádlo a vyškvařit, a kolik by se toho muselo koupit. Když jsem, ještě doma, bydleli na té Křížové „Měšťanské“ ul. čís. 34, byl v chodbě řezník v tom domě a každé pondělí vyškvařeli v prádelně ve svém kotli, tak jsme čekali na teplé škvarky, stálo ¼ kg 25 krejc. A s čerstvým chlebem, to byla dobrotka! Ten chléb jsme doma dělali a dávali naproti k pekaři upect. Pekařna „u Bérů“ byla naproti těm policajtům (radnici) přes ulici z té Pisárecké čís. 1., naproti sloupu P. Marie, který je teď u kláštera starobrněnského.

Ale dost jme užili masa, když maminka v pátek jela na „Flajšmark“ jatky. To koupila vepř. hlavu na sobotu a pečení naseděli, celou ¼ prasete. Najedli jsme se dosyta. Husy jsme nekupovali, jen v zimě šla mam. v neděli dopoledne (ráno) na Zelný trh a donesla drůbky, 2 husí a jedny kačení. /Husí „mladé“ bylo po 25 krejc., kačení za 10 krejc./ V ½ 10 se daly vařit, polévka byla dobrá a omáčka petrželová s brambory nebo s knedlíky. Já jsem vždycky

74

ráda okusovala kosti a to jsem toho užila. Já jsem v neděli pomáhala vařit a nemohla ani když mi bylo 17+ jít na „Rudolfskou“, nyní „Česká“ ulice, na promenádu. To potom Frantík vykládal, kdo tam všecko byl a mně to bylo líto. – /Číst jsem ve všední den nesměla, pořád něco dělat. Když jsem byla ten rok po měšťanské škole doma, tak jsem kolikrát nechala šicí stroj na prázdno hrčít, jako že šiji, a četla jsem./ Ale jinak jsem měla doma dost výhod. Sama jsem měla skříň na šaty (na šaty mam. držela) a svůj noční stolek na knihy a tajnosti; zásuvka byla s klíčkem. Ten stolek jsem viděla na Pekařské ul. u vetešníka a koupila si jej, stál 5 K, bylo to na Vel. pátek dopoledne. Moc ráda jsem si dělala v mých věcech pořádek, hlavně v neděli odp. a všichni to respektovali, neboť jsem hned poznala, když mi tam bylo něčím hnuto. To jsem ostatně poznala, když mi nějaké děvče (už jako vdané) ze zvědavosti něco v mé nepřítomnosti prohlíželo a byť jen hrnkem pohnulo. Moje Slávinka mi říkala „symetrik“. –

Už jsem psala, že v Litovelské pivnici bývaly v sále taneční hodiny Útulny a zábavy Svatojosef. jednoty. Zahradní zábavy Jednoty bývaly u „Modrého lva“. To byl starý zájezdný hostinec naproti kde jsme bydleli v tom 34. čís. Měšťanské,

nyní Křížové ulice. Byla ta, velká zahrada, hrálo se divadlo, tančilo, tombola. To také o prázdninách starbrň. studenti. Bylo to pěkné. I bratr Frantík tam hrál v kuse „Jen nebýt citlivým“ a nepotřeboval ani rezavou paruku. Nějaký chlapec se tam do mě zakoukl, poslal mi lístek z Podmoklí. Jeho otec byl strojevducím, lístek byl umouněn. Pak mi posílal psaníčka po Pepíkovi z domu, pracovali spolu v mědikovectví. V jednom mi napsal: „Roste ta má láska roste, jako z růže květ, že jí sotva srdce stačí, sotva svět.“ Pak jsem byla přijata na Učit. ústav, tak jsem mu vzkázala, že budu studovat atd. ale bylo to od toho černého chlapce srdečné. Mimo asi 2 zábavy, jsem s ním mluvila jen asi 2x u našeho okna v Rybářské ul., když šel s hudeb. nástrojem z nějakých cvičení.

Ale když už píš takové hlouposti, to nebyl můj první „nápadník“. Ve 4. nebo 5. tř. mě chodil do školy vyprovodit Ěda Šubrtův. Byl to chlapec o 2 nebo 3 roky starší než já, jistě potom sám přišel do školy pozdě, ale jeho otec tam učil. Byl trochu „trknutý“ a moc jsem se zlobila, když mě Frantík s ním zlobil. Chodil na náš dvůr za našimi

kluky. Jednou přišel s malým kůzlátkem. Kluci mu ho schovali a on je marně hledal a byl celý ustrašený. Pak se kůzle ozvalo z našeho záchodu. Ale to nebyl nějaký smrdutý záchod, to byla nás děcek malých čistá světnička, kde jsme si někdy vykládaly i pohádky, ale to jsem byla asi 7 – 8 letá. To dole pod čistou deskou hned strouha odváděla a žádný zápach. – To až po dlouhých letech za Hitlera jsem šla Vilsonovým lesem jednou a tam řezali muži dřevo. Slyšela jsem, že si kohosi dobírají a vysmívají se. Slyším dobrácký hlas, jak se brání. Poznala jsem Edu. Ten div! Šla jsem k nim a povídala, že to je prof. syn a aby ho nechali, dobráka. On totiž mluvil spisovně a to jim přišlo tak k smíchu. Opravdu si dali říct, bylo to od nich pěkné. Vždyť to byl už starý člověk, který za protektorátu musel pracovat. Jeho otec učil všechny mé bratry a měl moc rád husí pečínku.

Starobrněnská Beseda, která byla původně v tom zmíněném Turečkově domě, byla později na Pisárecké ulici (snad ten dům koupili) v rohu proti odbočce do Rybářské ul. Tam na křižovatce byla také Boží muka. V Besedě byly také české zábavy, v I. posch. i v zahradě. Tam jsem se také pěkně pobavila.

V tom domě u Rožmberků, Pisárecká 1 bydlilo hodně zaměstnanců z pivovaru, v poschodí většinou Němci. Také dva staří továrníci, svobodní, August a Leopold Bloch, co měli v Rybářské ulici továrny na kůžu. Jeden z nich se později odstěhoval a ten druhý tam měl „nějakou“ mladou, hezkou ženu. Ta na Vánoce nakoupila pro všechny děti z domu hraček (bubny, pušky, čáky, pany atd.) a podílela. My jsme nesměly nic vzít, od „takové“. Ti továrníci byli Židi. Já jsem si dlouho hrála s panenkou, měla jsem pěkné. Teta Riči mi na ně šla. I kočárek pěkný mi tatínek donesl. Dal mu jej jeden hostinský, že prý jeho děvčátko moc zlobilo. Byl pletený s červenými záclonkami. Já jsem mívala svůj koutek, „světničku“ mezi skříněmi. Tam jsem si večer hrávala. Dlouho jsme spořila na lampičku, která byla za oknem na Pekařské, petrolejová s cylindrem. Stála 25 grejcarů. Ten obchod byl vedle schodů vpravo, kam se šlo do evang. kostela. Nádobíčko jsem měla hliněné. Ocet s vodou a cukrem byl můj slavnostní nápoj.

O bratru Karlovi (nar. se 23./1.1889) jsem už napsala, jak chodil do školky, do školy, jaké s ním byly plány, jak ze 4. tř. obecné šel do gymnasia, ale neměl ještě z toho rozum a když se měl platit školní plat, tak se vrátil do 5 tř. na Klášterní (ač před tím chodil na ústav učít. Do 1. měšťanky zas chodil na ústav. Pak ho chtěli mít důstojníkem nebo panáčkem. Byl pak učitelem. Maturoval r. 1908 a dostal místo ve Zbejšově u Rosic. Naučil se kouřit cigarety až náruživě. Brzy se tam zamiloval a mladý oženil. V roce 1914

78 /na protější stránce je text o bratru Toníkovi, přesunutý zde ke str. 80/

musil na vojnu. To byla Vlastička malá. Ale nevím, byl-li smutný. Byl vždycky sám vtip a legrace. Moc rád tančil. A jeho kuplety! Vzpomínáme se sestrou Aničkou, jak zpíval: „Jednou v létě dal jsem si šít.“ I jeho tak zvané „kulaté“ vtipy se dobře snesly a maminka: „A di, kluku“, ale víc žertem. My jsme říkaly, že je mam. miláček. Jak jsem už napsala, hodně jezdil s tatínkem, do pivovaru cestou dělal kotrmelce a chodil po rukou. Učil si hravě. Dostával i nějaké stipendium. Když v r. 1914 rukoval, byla jsem na nádraží při odjezdu „transportů“ na frontu, uviděl mě v zástupu a zavolal: „Sbohem, Máry, měj se fajn“. Pak jsem ho neviděla až v r. 1919, když po válce objel celou zeměkouli, aby se dostal domů. Byl v ruském zajetí, ale protože se žádné práce neštítel, dařilo prý se mu tam dobře. Ale vrátil s vážnější, ani jsme si netroufali mu vzpomnět ty jeho kuplety. – Byl veliký jedlík a vždycky při chuti. Když byl se mnou u „dolních“ stařečků a viděl plnou mísu, říkal: „To bych já sám snědl“, snad se jim to nelíbilo. Měl rád čočku a proto mu nebylo zatěžko i dost veliký pytlík si z prázdnin nést tu dlouhou cestu do Slavkova. Vyprávěli jeho kamarádi z vojny, když přišli na dovolenou (to už byl v zajetí), jak kdysi byli v zákopech v

79

Polsku a střílelo se kolem, jak Karel řekl, že už nevydrží hladem a rozběhl se příkrčen k poli s řepou a honem zpátky a jak si pochutnal. Byl velmi odvážný, nadšený „Sokol“ od dětství Na sokolský slet, už nevím v kterém byl ročníku učit. se dostal, všecko si zaopatřil. Byl velmi nadšený Čech. Za německé okupace pomáhal partyzánům, pak ho Němci zavřeli do koncentráku, Kounicových kolejí. Byl tam 10 měsíců v r. 1944 a dočkal tam, když se Rusové blížili k Brnu, všechny prý tam celou dobu povzbuzoval a sám se nevrátil. Byl zařazen do posledního transportu do Mauthausenu a zahynul plynové komoře 10. dubna 1945. Pro něho ! taková potupná smrt, při jeho odvaze, nemoci utéct. Jakou by měl radost ze svých dětí. Jsou 3 děvčata, učitelky, a 2 chlapci, doktoři. A těch pěkných vnoučat! Jak měl děti rád a uměl je v nemoci opatrovat. I k mamince byl hodný. Když se vrátil ze zajetí, učil v Jehnicích a potom byl říd. uč. v Mediánkách. Vždycky ve čtvrtek zajel na Staré Brno za maminkou a všelicos jí pomohl, maminka se svému „miláčkovi“ také odměnila. Půjčila mu na rod. dům, který si dal postavit v Mokré Hoře. Mam. měla pěkné peníze, protože prodali pozemky tatínkovy (mimo

80

Chocholáč), který je teď v JZD. Zdělila ho sestra Anička a pak svoje pole. Bylo mamince po první svět. válce smutno, že její rodáci a také bratr její se v těch těžkých dobách neosvědčili. Naši měli uděláno, že ze svých polí dostanou za maximální cenu 1 q pšenice a 1 q žita. A teď chtěli u strýce „černou“ cenu. Proto potom ta pole prodali a koupili 2 domy, 1 v Komíně a 1 v Jundrově. Ale zas je výhodně prodali a tak byly peníze. To byly ty „staré“ peníze, o které pak lidé přišli. Mam. když ovdověla v r. 1925 si mohla z nich přilepšovat. To jsem tehdy celých 5 roků z Hlučína domů posílal měsíčně 100 K. I pak v Brně jsem napřed dávala 100 K a po druhé válce 200 K měsíčně až do mam. smrti 1951.

/Text z protilehlé str. 78: Bratr Toník o 6 r. mladší než já, měl vlasy tmavé (a i potom Jeník o 14 r. mladší než já), chodil do školy na učit. ústav a když chtěl jít na učitele a Frantík bratr tam šel s ním ke zkoušce, musel Frantík slíbit, že odnaučí ráčkovat. Slyšeli kluci, jak u papírníka kupoval barvu a říká: „Za tři krejčary neutrálku“ a smáli se mu. Ani nevím, ale jako učitel mluvil dobře. Učil v Mokré a v Líšni. Pak musel na vojnu. Přišel do Tirol do Schwazu. Byla tam tehdy Ančka s Fráňou. Na cestu jsem mu udělal z vlny teplou čepici, ale prý ji cestou ztratil. Ančka pak nám vykládala, že v lese slyšeli přednášet „Cyrana“ a byl to Toník. Pak byl v Přímoří, poslal nám lístek z Terstu. Svatební dar mi dal celou broušenou soupravu a kávový ubrus a ubrousky. Přijel v únoru na dovolenou, jako nadporučík. Pak za týden zahynul 1916 Podminovaný zákop vyletěl do vzduchu, sluha tam zrovna nebyl. Dostali jsme spálený plášť a rozbité hodinky. Je pochován u Doberda./

Když jsem chodila do II. roč. učit. ústavu na Silniční (Hybešově) učila jsem se v tanečních hod. tančit. Pořádala je Útulna a chtěla pí. starostka Marie Steyskalová vydělat

peníze. Nejzdanější můj tanečník byl Josef Mouka, bratrův spolužák. Byl to pěkný chlapec ale dost nesmělý. Když jsem ho měla potkat při cestě do nebo ze školy, div neupadl, jak šoustal nohama. Když byla Mikulášská nadílka, prodal prý některé učebnice, aby mi mohl koupit

81

dárek. Byly to Hálkovy „Večerní písně“, pěkně vázané se stříbrnou ořískou. Když byl učitelem, psal mi několik pěkných dopisů. Při mé maturitě jsem o něj nedbala. Když jsem se učila k matuře, chodila jsem ráno před školou se Zdenkou Švédovou k vodě přes Rybářskou až k mostu v Pisárkách se učit. To jsme někdy potkaly pána v bílé piketové vestě. Když jsem po matuře si šla legalisovat matur. vysvědčení na Šilingrovo náměstí (do Stathófu), kde byl soud, prý: „Pane auskultante, udělejte to slečně!“ A tu vidím tu bílou vestu. Byl to ten neznámý od vody. On se obrátí, pozná mě a to jsme se domluvili. Byl to Karel Kyas. Chodila jsem i pak ráno ven, pak na mši o 7 hod. do kláštera Augustinského. To se ke mně přidával a pak šel do úřadu. To byly prázdniny a já jsem byla doma a čekala na místo. Před vánocemi jsem učila týden v Husovicích 5. tř., ale jak jsem dostala dekret na Prostějovsko, tak jsem šla raději tam. Všecko bylo z protekce. Hejtman byl spolužák Zdenčina otce. Ona šla na Tišnovsko. Než jsem odjela, každou sobotu večer jsem nanosila vody a koupala 4 sourozence, Růženku 10 r., Aninku 8 r., Jeníčka 6 r. a Jožánka 3 r. Všecky ty práce jim pak zůstaly, jen jarní veliký úklid (gruntování), ještě několik roků čekalo na mě, když jsem přijela

82

na svátky a pak o prázdninách. Zelený čtvrtek a Velký pátek byly dny, kdy jsem drhla, klepala koberce atd. Bratři zatím chodili na „Rudolfskou“ a tam se známí po mně ptali. Bylo mi to líto. Ty poslední děti si to uměly zařídit jinak jako já. Dost často jsem i při docházce do školy, měšťanské i učit. ročníku, musela zůstat doma, když nám přibyl sourozenec i jinak. Mám na vysvědčení těch půldnů i těch hodin dost.

31./12 1907 jsem jela na Plumlov učit. Jela se mnou maminka do Prostějova, tam jsem se ohlásila u pana hejtmána a přísahala. Pak jsme v uzenářství něco pojedly, poptaly se na cestu a za poledne vyšly. Byl pěkný zimní slunečný den s trochou sněhu. Šlo se nám dobře v neznámé krajině, v polích plno havranů. Cesta trvala asi 1/2 hod. Ohlásila jsem se ve škole a pak jsme šly k p. starostovi do star. pivovaru, kde jsem měla mít třídu a byt. V tom pokoji měli obilí, že to zatím vyklidí a vydrhnou a my jsme jely pekařským vozem zas do Prostějova pro můj veliký, dřevěný, černý kufr a nábytek. Koupily jsme postel, matrace a židle. Skříň a stůl prý se tam vypůjčí. Než jsme to vyřídily,

83

začalo se stmívat a hodně se ochladilo. Zapomněla jsem dodat, že jak jsme Plumlovem chodily, pořád jsem byla na zemi, měla jsem nové boty, zmrzlé nohy a Plumlov byl sám břeh a hrbol. Jen mam. stála a chodila bezpečně. V Prostějově si mam. koupila nový žinilkový šál a její jsem si přes klobouk a uši převázala. Děcka v Prostěj. na mně volala: „Silvestrovské strašidlo“, ale koníček vesele šlapal. Tak jsme šťastně přijely, ve světničce mé bylo zatopeno, ustlaly, uvařily si čaj, pojedly Prost. salám a šly spat. Ale ráno jsem se vzbudila se strašným bolením hlavy a bylo mi na vrhnutí. Celý den mi nebylo dobře až k večeru jsem sešla dolů ke starostovům, dali mi pivo. Měli prodej piva. To mi už bylo líp, ale zas začala maminka, hlava a vrhnutí. No ale ráno jí bylo už také dost dobře a že pojedje domů, bylo ještě prázdné 2./1. Byla to otrava uhelným plynem, dávno se v těch kamnech netopilo, byla stará, topilo se z chodby. Při naší statnosti jsme se jen přiotrávily. Šla jsem mam. kus cesty vyprovodit a pak jsem se pomalu vracela, vzduch mi dělal dobře. Kytice růží, kterou mi Kyas dal

84

na rozloučenou, jsem ve shonu zapomněla doma, Růžena mi ji hned v krabici poslala. Já jsem se těšila na můj pokojík. Bylo to v býv. Lichtenštejnském pivovaru v 1. posch. se 2 okny, jedno směrem k zámku, druhé do městečka. Jen s topením to bylo špatné, asi 3 týdny jsem zkusila hodně zimy. Ale pak měl pan hejtman v Plumlově úřední den, přišel se podívat a

slíbil, že mi pošle kamnaře a dá ze zámku kamna. V jednom dni mi postavil kamna výborná, topila jsem ze světnice a dal mi tam plotnu. To byla tak dobrá kamna, že když jsem ve čtvrtek ráno tam dala kus uhlí, co prošel dvířky a nechala u popelníku slabou škvírku a vrátila se večer z Prostějova, měla jsem tam jako v lázni. Někdy jsem ze středy na čtvrtek byla noclehem u mé spolužačky Leopoldy K. Pokaždé jsem si do mé domácnosti něco donesla. První byly housle, které jsem potřebovala ke zpěvu. Stály 32 K. Učila jsem 3. třídu, chlapce i děvčata, ale tehdy směla učitelka učit jen až 2. tř. chlapců.. (Teď mi připadá, jestli se nemýlím). Třídu jsem měla naproti mému pokoji a byla jsem tam jaksi samostatná. Pan říd. přišel na auskultaci jednou za čas, škola byla pod kostelem. Velmi se mě ujala industr. učit. sl. Temperová o 30 let starší než já, co bydle-

85

la se svou ovdovělou sestrou. V dlouhých zimních večerech jsme u nich hrávaly „kmocháčka“, v karty. Pan řídící byl dobrý muzikant, založil „Okrašlovací spolek“ a na skále založil pěkný parčík, kam „areštantí“ navozili hlínu. Jsou tam teď stromy už mohutné. Pan řídící cvičil nás na koncert, jehož výtěžek byl pro ten spolek. Měla jsem alt a dobrou paměť, (vždyť jsem byla Hudcová) a zkoušky byly veselé. Všichni mladí svobodní úředníci také účinkovali. Bratr Frantík a učit. Polda z Prostějova také přijeli. Smáli se mi, že prý jsem se červenala, když jsme zpívali: „že jsme spolu sedávali, huběny si dávali jako dva holubi“. Po koncertě byl tanec. Moc jsem byla veselá. Ráda jsem tančila „Besedu“. Frantík a Polda museli ještě v noci odejít, šli pěšky do Prostěj. Ti mládenci! S jedním berním úřed. jsem chodila do soukromí na oběd, paní Vymazalová byla dobrá kuchařka a byl to čestný mladý muž, ale rád pivo. Snesl i 25 piv, když s večer u Konšelů sesedli, Praha ho zkazila, nedostudoval práva, tak šel k bernímu úřadu. Byl z bohatého mlýna. Umřel hned v 2. roce svět. války v Srbsku. Byl záložním důstojníkem, všecka pluml. děvčata o něj stála, ale vzít bych si ho byla nechtěla, ač se i mně líbil. To se ví, Kyas netančil.

86

Pak přišel na lichtšt. pilu lesní mládenec, moc krásný měl hlas. Zpíval sólo na „velké“ mši, úchvatně, já jsem ho ale jinak neznala. Odpoledne jsem šla na procházku do Obory a dohonil mě ten mysliveček, také nevěděl, kdo jsem, ale přidal se kousek, šel s flintou. Já jsem se pochlubila, že umím střítet. Tak přišpendlil na strom lístek a já jsem do něj trefila. Pak jsem se já vrátila, chodily jsme s těmi starými dámami (učit. + vdova) vždy v neděli do lesů. Mysliveček šel na „Zlechov“, hospůdka u rybníka zlechovského, kam se chodívalo i k večeru na podmásí a koláče. Teď je tam pluml. Přehrada. Adjunkt řekl, že se seznámil s pěknou slečnou a „berňák“ hned vyskočil“ já „tě zabju“. Také bych toho „domýšlivého“ nebyla chtěla, ač si mě dost nadcházal. A když jsem s řídícím jela kočárem na ples do Prostějova, tak tam s berním zpět s adjunktem. Také kdy měl ten adjunkt, Tureček poraněnou ruku a přišel na jakousi zábavu všecky pluml. děvčata se kolem něho seskupila a sleč. poštm. se ho ptá: Tak která se vám líbí ? Povídá prý: „Mně se líbí jedna, ale ta není z Plumlova“. „Já vím, povídá poštm. je to slečna učitelka“. Pak mně ten adjunkt pomlouval a já povídám svým starým přítelkyním: „Ať mě mají všichni rádi!“ a stará sleč. Temperová povídá: „Však oni mají“.

87

Když pořádali zámečtí úředníci ples, měli i německé pozvánky i nás pozvali, ale českými. To byl pravý „nóbl“ ples jen pro zvané. Jeden mladý berní úředník vůbec neuměl „ani nohou hnout“. Tak ho v úřadě učili při pískání. No ale se na něho kamarádi domluvili a dali mu sólo. Ten chlapec přišel pro mne. No ještě to dost šlo a všichni nám tleskali. – Jednou s mládenci déle zdrželi, já už jsem měla zhasnuto a najednou mi pod oknem krásně zazpívali dvojhlasně: „Dobrou noc ..“. Vůbec jsem se neukázala, ale bylo to velmi pěkné v té jarní vlahé noci. Jednou přijel na „Ostatky“ k rodičům jejich syn, úředník na dráze, velmi milý pěkný mladý muž. Byla u mne zrovna na návštěvě maminka z Brna. Měly jsme se sestrou toho úředníka pěkné, slušivé čepky se zlatými hvězdami. Víím, že mi to tehdy slušelo. Ten úřed. tančil skoro

jen se mnou i ke konci tu dlouhou „sousedskou“, kde jsme s muzikanty, my tancující, závodili, kdo to dyl vydrží. Ale obojí jsme se činili, my jsme chvílemi pocházeli a oni se střídali. Maminka s tím p. Zatloukalem jela v poště na nádraží, moc se jí líbil. Jeden student maturant gymnasia chodil

88

do našich tříd hospitovat a když potom byl v Ostravě dodělat učitelství, moc milou mi poslal vzpomínku.

Jednou přijeli k p. učít. Kupkovi dva studenti z Prahy. Poslal pro mě ať se pobavím. Šli jsme na Zlechovský rybník na lodičky. Celé odpoledne jsme se projížděli a byli veselí, byl krásný den. Dlouho mi ještě psávali a zvali do Prahy, byl zrovna „Slet“. Dopisy byly zavřené, a najednou se v Pluml. říkalo, že pojedou do Prahy, no nejela jsem. Já jsem dávno věděla o „čmuhání“ v dopisech, od Kyase se mi ztratil, vlastně můj jemu. Pak byly prázdniny.

Ty vzpomínky! Kdo je volá, jen šeptají: „Pamatuješ, víš“. A těm nikdo neodolá. Ba neodolá. Příští školní rok přišla na Plumlov nová učitelka se mnou stejně stará. Vzala jsem ji do bytu, to jsem už nebydlela v pivovaře a o všecko se jí postarala. Jsem přímo z Vodňan, se představovala. Chodily jsme všude spolu: Říkaly o nás: ta blond a ta černá, to byla ona. Já jsem měla vlasy kaštanové, po „vrchní“ stařence se zlatavým nádechem. Žilo se nám dobře. Ona byla velice šetrná, z domu mívala pecny chleba, jitrnici si namalovala,

89

pak ji gumou při chlebě umazávala a už měla po večeři. Oběd jsme si dávaly donést. Ale byt byl vlhký, tak jsme asi za ½ roku se stěhovaly nahoru, kde se říkalo: „V sépkách“. Chodily jsme spolu na procházku do Obory i do „Žbánova“. To byly lesy, jež se táhly až ke Drahanům. Ty staré dámy ji neměly rády. Prý je falešná. No Češka! Poznala jsem to později. Plumlovští občané, tovární krejčí, kabátníci, byli na své městečko hrdí a mravně dost pochybní. Vzpomínky na tamější pobyt mám krásné.

Plumlovští neměli učitele nějak v lásce a záviděli jim. Když jsem si šla na berní úřad pro peníze, hned jsem zaslechla od zedníka, co si „hrál“ s prací zrovna na zídce u pivovaru: to se chodí pro peníze, když se nic nedělá. A zatím co se člověk s tou drobotinou nazlobil. Když jsem po škole vypustila děti a vracela se do třídy, teprv jsem cítila ten vzduch těžký, jitrnicový. Tak jsem otevřela okno na chvíli a přiložila do kamen na odpoledne. Že prý topím světu a vypouštím teplo, ale do očí mi to neřekli. Pan starosta jel do Vídně kvůli dráze, kterou Plum. chtěli a poslal mi lís-

90

Tek, takový anonymní. Já jsem před jeho ženou řekla: „Děkuji Vám, p. star., za pohlednici z Vídně“. Byl také tov. krejčím, ale prodávali láhvové pivo. Starý „panský“ pivovar měl veliké podstřeší, dvůr, kde pořád hrčela voda z kádě a byl i nějaký záchod, tma i ve dne, vždycky mi tam bylo úzko. Dnes je to pěkný dům. V oboře se pěkně sedávalo s vyhlídkou na vysoký zámek, kde byl soud. Ráda jsem se dívala, když šly z jara ledy a před výpustí to řídili. Také rybolov, když vypustili vodu a táhli sítě. V zimě jsem na rybníku bruslila, byla jsem v té krajině krásné tak šťastna. V Soběsukách (20 min od Pl.) učil bratra Karla spolužák, chodil v Brně k nám, jezdili jsme zároveň na svátky i ze svátků. To jsem mohla v Brně zůstat trochu déle, že jsme pak večer šli spolu. Byl to dobrý kamarád. Pí. starostová říkala, že když ho vidí, napadá jí píseň: „Od proroka Habakuka“. Byl to statný mladý muž. Soběsuky byly přifařeny k Plumlovu, tak v neděli chodil také k nám na kůr. Když na mne přišla řada a měla dozor v kostele u oltáře v lavici, nemohla jsem si zvyknout, že

91

celý kostel na mě vidí.

Jednou jsme s tím učitelem jeli také k večeru z Brna a když jsme potom šli Plumlovskou ulicí Prostějově, stavili jsme se v jedné hospůdce a dali si tam salám. Dali nám ho na jeden společný talíř, tak jsme si řekli, že to nikomu neřeknem. Jak byl tehdy člověk ostýchavý proti

nyňjší mládeži. – Když jsem toho p. učít. mnohem později už, kdy učil v Kostelci já v Brodku, potkala a zrovna nesla fotografie svoje z maškarního plesu za havrana, moc mě o jednu prosil. Ale nevím, kde se poděla, protože ten učít. dost mladý, svobodný, umřel. A takový hromotluk s citlivým srdcem!

V té třídě v pivovaře byla okna k lesu a jednou, když synek odříkával: býti, byl, bývá .. najednou vykřikl: zajíc a děcka se smála. Ten chlapec mě měl nějak rád, všimla si toho i ta stará industriální učitelka, že i v kostele na kůr na mě hledí, když měla dozor a děti byly obráceny ke kazatelně.. Ministranti při kázání stáli u oltáře a když pan farář řekl Ježíš, vždycky poklekli. Jeden advokátní koncipient mi na kůře pošeptal:

92

„Kdybych já byl farářem, tak bych říkal pořád Ježíš, Ježíš a to byste koukala, jak by kluci poskakovali“. Byl to veliký šprýmař.

Pak byly ty druhé prázdniny, já jsem byla sám zpěv. Moje kolegyně mě k nim pozvala do Vodňan. Jela jsem tam až koncem prázdnin, které trvaly do 15. září. Nasedla jsem do vlaku, ale za chvíli se tam nahrnulo vojáků a jak se vlak rozjel, začali si dělat pohodlí. Vyzouvali se, ponožky, vlastně onuce páchly a začalo to nebýt hezké. Naproti mně seděl nějaký mladý muž. Když jsem vyšla na chodbu, vyšel a povídá mi, že mě v příští stanici převede do jiného vagonu, bylo to „Boží požehnání“ nyní Zastávka. V tom se objeví Kyas, který přišel z Vel. Byteše 4 hod. pěšky, že mě jede vyprovodit vlakem do Jihlavy, tam budu přestupovat a on se vrátí. Byla to od něho veliká oběť a chtěl mě překvapit. No sám byl překvapen, jak mi mladý muž nese košík a přecházím. Také by mě třeba ani byl nenašel, kdybych nebyla přestupovala. Tak jsme si pak povídali a mladý muž jen koukal. V Jihlavě jsem si dali kávu, ale v tom jsem musela honem nastoupit. Tak „s Bohem“ a už rychle do vlaku. Ten muž jel také i v tom vagoně.

93

Jel kamsi na montáž. Představil se mi a řekl, škoda, že už mám chlapce, že bych se mu líbila. Pak mi ukazoval obrázky z cest a dobře jsme se bavili. Vystupoval dřív než já a byli jsme teď v kupé už jen sami. Prosil mě, abych ho na rozloučenou políbila. Ale kdepak já! No snad to měl sám šikovně udělat, co bych mohla říct, byl slušný. No a tak! Z Cerkve jsem už jela sama. Ve Vodňanech mě čekala koleg. Plojharová a hned mě vítala: Něžo, to jsem ráda! Měla jsem se ten týden u nich moc dobře a děkovali mi několikrát, že jsem se jejich dcery ujala. Byli to zahradníci, prostí milí lidé. My jsme s kol. udělaly výlet na poutní místo, nevím snad Podsrp a jeden den do Strakonice a Husince. Tam jsme byly v rodné světničce mistra Jana Husa. Jsem ráda, že jsem ten kraj uviděla. Domů mě vypravili, uvařili šunku, celé plecko a koňak, pak mi dali jejich krásnou cibuli spletenou do dlouhého pásu. Šunku jsem cestou pojídala, vždyť mi byla vzácná. Přijela jsem už v noci, ani nevím, kdo a zda mi byl někdo naproti. Karel, bratr, vyskočil z postele, že jest-li

94

něco nevezu. Vrhel se hned na kost, která ještě měla dost masa a cibule! ta zmizela myslím do týdne. My jsme ji jídali na desce pokrájenou a posolenou ke chlebu. No a předposlední den prázdnin mi přišlo, že jsem přeložena do Brodku u Nezamyslic. Já jsem myslela u Nezamyslic, ale to je přes čtyři dědiny, jak mi v Nez. na nádraží řekli a spojení žádné. Tak jsem jela na Plumlov se stěhovat. Tam bylo změn! Mládenci většinou přeloženi, tak jsem se rozloučila a balila a nakládali jsme. Vezl mě řezník. Ty moje staré přítelkyně mě kus vyprovázely a zrovna kdesi kolovrátek vyhrával: „to byl, to byl ten krásný čas“. Já jsem byla zvědavá na změnu. Vylezla jsem potom na fůrku a jela neznámou dost krajinou. Bylo to daleko, jak se mi zdálo a přijeli jsme do Brodku k večeru. Ve škole měli zrovna zpěvní zkoušku na neděli, bylo tam plno lidí, každý něco popadl a bylo to. Byt byl ve škole. Vůz odjel, nové tváře.

Dvě dcery nadučitelovy se mi zdály pravými krasavicemi a jak byly rozesmáté, veselé. V první chvíli jsem si připadala proti nim tak nehezka. Starší měl zrovna po matuře a začala učit v Prostějově, mladší, Mařenka, 17.letá vedla domácnost. P. naduč. byl 1 rok vdovcem a bylo 7 dětí. Nejstarší

95

učil na Kroměřížsku, nejmladší byl ani ne 3letý! Toho jsem tam potom kolikrát po koupání nesla z prádelny na zádech do postýlky. Neuměl ještě ani r. „Kdes byl Vašíčku?“ „Na stlaně“. S Mařenkou jsme byly celých těch 5 roků, co jsem tam učila velkými kamarádkami, jen že mi někdy řekla: „Ty si už starší“.

Ten den, co jsme přijeli, byl už školí kostel a hned jsem začala učit. Bydleli jsme všichni ve staré škole, učilo se v 1 rok v nové škole, byla čtyřtřídní. Já jsem měla 1. třídu, jako už ten jeden rok na Plumlově. Byla ty prázdniny v Brodsku veliká hospodářská výstava v budově školní i jejich velikých zahradách, tak tam bylo ještě plno besídek a památek.

Proti Plumlovu s jejími „pulpány“ byl Brodek bohatá vesnice, vlastně městečko na hlavní silnici mezi Brnem a Olomoucí se zámek hraběte Kalnokyho a pivovarem. P. naduč. byl rázný ale hodný. Měl sám hodně starostí se svými dětmi a hodně polí, asi najatých, na kterých pěstoval hlavně řepu. S kravami jezdila Mařena, služka, rodině zcela oddaná. Také prý před smrtí, všecky tam „vydřené“ peníze, jim odkázala. Byla to taková „zelinka, sušinka“, ale práce zastala moc. Dobytek, pole, prádlo, pečení chleba v peci, bylo toho hodně. Ale kartářka jí prý hádala „pána“, tak snad si i myslela na p. říd.

Já jsem pomalu zvykala, každý čtvrtek jsem šlapala do Prostějova, ač to bylo a je 11 km, prý ke hřbitovu prostěj. Brodečtí byli také tovární krejčí, vestaři. Plumlovští, kabátníci, vozili práci na trakařích, Brodečtí už jezdili autobusem z Otaslavic. Byl to myslím jeden z prvních autobusů. Já jsem tehdy autobus nesnesla,

96

páchlo mi to z těch uzlů „židovinou“. Tak jsem seděla vpředu na karoserii, ale jezdila jsem málo. Někdy mě svezl nějaký sedlák, co jel z trhu, nebo mi „u správce“ půjčili kočár. Ale já jsem nejraději „šlapala“. Vždyť to mám to dědictví po „dolním“ stařečkovi, ty dobré, až dosud, nohy. Vždyť s nás, děcek, ptával: Komu vodkážu ty moje nohy?“ A já jsem se doopravdy hlásila: „Mně stařečku!“ a sdělila jsem i tu potřebu krátkého spánku po poledni, to jen mam. to nemohla pochopit: „Nigdá sem si ve dně nelehla, neusnula sem, ani kdyby mně voči zašíval. Ve dně spat, to jako by člověk nežil“. No, neměla toho potřebu.

Zábavy byly v Brodsku také pěkné, všude jsem musela být, nebo pro mne přišli. Zábavy byly srdečné, v přestávkách jsme zpívali slovácké písně, Mařenka naduč. velmi pěkně soprán, já alt. I dvojzpěvy jsme na koncertech spolu zpívaly, učila nás pí. poštmistrová, která na mně velice držela, byla už vdovou, vyrostla v Brně ze známé rodiny Tučkové. Byla to už dáma starší, jediný synáček jí v mládí zemřel, tak později odkázala své jmění jednomu účetnímu v pivovaře, který prý jí toho jejího chlapce připomíná. Pořád hloubala o pekle a prý jednou vzkázala na faru, je-li peklo a prý ji odpověděli, ať se oběsí, že uvidí. Ona se ve stáří, to už jsem tam dávno nebyla, zastřelila. Já jsem si tehdy hodně dopisovala s Kyasem, pravidelně jsem si sama z pytle pošt. dopis

97

vybrala, byla jsem tam jako doma. My jsme si časem s Mařenkou, správce. Idou, krejč. Fanynkou a adjunktem Hýblem udělali „Pětinku“. Pí. poštm. nás „pokřtila“. Mařence řekla kdysi, že je jako „jablíčko“, tak jsme jí tak říkali, o Idě řekla, že je naše „modla“, mně řekla: slečno, vy jste „rozšafná“ a jako „aufpuc“ na ten dort o Fanynce, že je „fajnová“ a Hýblovi řekla: „Vy jste jako Ciceru mezi těma slečinkami. Tak jsme už to měli. Pak tam přišel na výpomoc mladý učitel, toho jsme pojmenovali „motýlek“, byl veselý, dobrý muzikant a mladý a jak! jen se vznášel. Ale ten k „Pětince“ trvale nepatřil.

A bývalo nám veselo! Já jsem se přestěhovala do nové školy, byla jsem sama v celé budově. U mne bývaly čaje, každý něco donesl, co jen my jsme toho pojedli, Mařenka nám udělala div. králíka, co donesl myslivec Hýbl, Ida donesla saláty, Fanyňka salámy, já jsem vařila čaj. Hýbl donesl v bařochu gramofon, na chodbě jsme tančili, pak se hrály žertovné karty, zpívalo a pořád jedlo a tak k půlnoci jsme se po třídách schovávali. „Mařena“ služka se pak ráno, když šla do tříd topit, divila, že má hromádky smetí rozházené. No potmě jsme si třeba v některé třídě s Idou lehly pod okno, v bílých zástěrkách. – Do lesa to bylo dál, ale já, tulák, jsem skoro denně si tam zašla. V Podivicích 1½ hod. cesty jsme hrávali kuželky a při „aristonu“ tančili. Na podzim jsme cho-

98

dili poslouchat jeleny a v lesní chatě vařili čaj a bavili se. To se k nám přidal i některý učitel a kaplani. Před půlnocí jsme pak se zpěvem: Šly děvčata silnicí.. šlapali domů. Když někdy nemohl přijít adj. Hybl, který míval společnou cestu ke dvoru s Idou, ale pak do sousední vesnice Ondratic ještě asi 20 min. cesty, vyprovázela jsem z našeho večírku Idu, třeba i ve 2 hod. v noci, Brodek pokojně spal, my jsme ještě posedávaly před grunty na lavičkách, psi se ledakde ozvali a v tichu nočním se to rozléhalo. Idinka pak dostala, že jde pozdě, ale podruhé to bylo zas. Byla její rodina německá, pan správce byl už 46 r v Brodce a hlásil se česky. Paní byla poněmčená, velmi neoblíbená, roz. Drbalová, její rodiče mluvili velice dobře česky, ale dali ji do něm. škol a proto. První žena toho p. správce byla Češka. On byl v obci předsedou místní školní rady a prosil mě, abych se Idě věnovala. Bylo to děvče velmi chytré a „mazané“. Nevím o ní teď, je někde v Německu. Vdala se do Karl. Var, pracovali s Henleinem, její muž byl vrch. starostou v Plzni za Němců a když měl v r. 1945 odevzdat úřad, prý ho ranila mrtvice. – Z jara jsem chodila ráda na konvalinky, to mi Hýbl nakreslil, kde bude v lese u lidí a já jsem tam po vyučování šla. Pak jsem s ním šla se podívat, jak „táhnou“ sluky. Ostatní děvčata neměla čas a Ida byla v Brně ve škole.

V Brodce byli lidé hodnější než na Plumlově a nic v tom neviděli, když mě s H. viděli i po lese chodit. Jen prý jim vrtalo hlavou, za kterou z nás prý chodí. No byli jsme opravdu dobří přátelé.

99

/V Brně jsme se scházeli u „obejdy“. Tak nazval Kyas „finance“, který měl černožlutou budku směrem ke Svatce za Rybářskou ulicí. Zrušil „finance“ Hitler. To prý před 100 lety začali vybírat daň na všech příchozech do Brna ze zboží, potraviny. I my jsme měli platit z toho ovoce, co jsme si nesli z našeho vinohradu. U té budky se to neplatilo, muselo se to zvážít a zaplatit na Pisárecké vedle Besedy, jak jsem psala o ní a to bylo zdržení, tak se to hledělo obejít, když se nedíval. S velkým množstvím to ani dobře nešlo. I na nádraží musel každý se zavazadlem k financům./

Když byl Kyas v Brně a já také i na 2 dny, tak mě vyprovázal vlakem do Nezamyslic, tam na mně čekal Hýbl a ten mě dovedl přes 4 vesnice do Brodce a pak šel do Ondratic, takový to byl dobrý kamarád. Někdy přišla celá „Pětinka“. Také jsme měli od správců saně a koně a Hýbl nás zavezl na Plumlov. Jednou zas jsme dostali kočár s koňmi a vezl nás na maškarní ples do Prostějova, to Ida nebyla. My s Mařenkou za havrany (7 havranů) Fanyňka za princeznu a Hýbl myslivec. Nebo u mne maškarní merenda nás 5. Ta škola nová měla vpředu i vzadu zahradu, tak jsme měli volnost.

Já jsem na můj milý Plumlov zašla i na 1 den a druhý den zpět a bylo to pěkně daleko a třeba i v zimě ve sněhu. U těch starých dam mě vždy rády viděly. Jednou nás s Hyblem a Mařenkou na té cestě chytla strašná bouře v lese, já díky Idině alpské lodnové pelerině byla suchá, ale plášť jsem pak sotva unesla. Ve škole jsme s dětmi hráli pěkné div. hry a dětská opera: „Kníže Jaromír“ se dávala i v Prostějově. I v „Sokole“ jsem dělala v budce napovědu, uměla jsem celého Janošíka. Tak to pěkně šlo, já jsem se pak ze školy odstěhovala, začala válka, k jedné hodné rodině, kam za mnou mohl i Kyas přijet. Ve škole jsme zůstali jen dva a

ráno čtvrtou a odp. první třídu, K. hartusil, že se známí žení a vdávají, tak jsem si vzala dovolenou a za půl roku do pense. Dalo mi to ale nervům, protože mě honili. Tak jsem se vdala v r. 1915 v prosinci za c. k. soudce do Tišnova, pak byl okres. soudcem a v r. 1920 jmenován radou v Hlučíně.

Z Tišnova se nám do neznáma nechtělo, ale Karel získal a pak jsme si tam našetřili. Hlučín byl zanedbaný, lid hodně poněmčený, dětem tam nesloužilo. Vladimír se nar. v Tišnově, vážil

---

3.55 kg a byl pěkný. Děvčata se narodila v Hlučíně, Lidunka váž. 3.95 kg a Slávinka 4.20 kg. Základ měly děti dobrý, všechny brzo běhaly, Vladík dokonce v 9 měs.

/Dědeček mého manžela Karla, Karel Dvořák, se narodil v Brně 1817, v březnu 1834 složil zkoušky a stal se praktikantem u vrchnostenského soudu. 1839 stal se aktuárem a zůstal tam až do zrušení tohoto soudu a zároveň roboty r. 1848. Jeho žena Marie roz. Macháčová měla bratra Josefa Machače. Byl v Bystřici p. Hostýnem zámeckým zahradníkem. Dětská léta prožíval s vrstevníkem baronem Laudonem. Ještě ve stáří si v soukromí tykali a nepobíral plat s úředníky, baron mu přímo platil ze své soukromé pokladny. U toho svého bratra žila jeho sestra ovdovělá se svými dětmi Annou a br. A odtud se babička Anna vdala za učitele Jana Kyase./.

Slávinka bylo děvčátko v dětství divoké, Lidunce i vlasy vytrhlo, ale jako školačka měla „všecky děti ráda“. Byla velmi nadaná, výborný hudební sluch, když jsme šly tančit, hned měla dost tanečnicků a říkala: „Já nevím, jestli su hezká, ale jak s některým promluví, hned hloupne“. Vždycky mě na noc přišla políbit a říkala mi „hodnásek“. A když mladá zemřela po velikém utrpení při bojích o Brno, ztratila jsem svou nejlepší přítelkyni. Co jsme s nadělaly plánů, když jsme spolu chodily do Vilsonova lesa! Ještě dnes po 14 letech je mi tam smutno:

Ticho po pěšině, ticho v šíř i dál,
nechodí zde víc moje Slávinka,
marně hledím marně, smutně hledím kol
a mé srdce svírá nevýslovný bol.

Zítra 20./3. 1960 je to 14 roků, co měla pohřeb.

19./3. 1960

Odpočívej v pokoji,
na světě není nijak veselo.

Maminka měla mnoho dobrých vlastností, ale měla ráda, když jí bylo lichoceno a pak ráda přijímala dary. A mimo Vlastu Karlovu a Věrušku Fráňovu jí vnuci a vnučky nepřirostly k srdci. Odmítla vzít našeho Vlád'u na nějakou noc, když Němci v Kounicových kollejiích a v okolí chytali studenty, mučili a odváděli do Německa.

A když jsem po bojích o Brno šla se podívat, jak to přežila (ještě sem tam něco letělo a doprovázel mě sousedův vnuk a museli jsme jít na Staré Brno oklikou, vždyť Údolní a Úvozem to nešlo), mluvila pořád jen o sobě a když jsem začala, co my a děvčata (zvlášť Slávinka) jsme zkusili, vůbec se nezajímala a pořád jen o sobě. Snad to bylo už tím vysokým stářím, bylo jí už 82 roků.

Na jaře 1960.